

UDHËZIM
Nr. 10, datë 25.2.2015

**PËR MËNYRAT, FORMAT E BASHKËPUNIMIT DHE PROCEDURAT E
NDËRHYRJES NË NDIHMË TË FËMIJËVE NË RREZIK PËR INSTITUCIONET
DHE STRUKTURAT KRYESORE PËRGJEGJËSE PËR MBROJTJEN E FËMIJËS**

Në mbështetje të pikës 4 të nenit 102 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, në zbatim të nenit 35, të ligjit nr. 10347, datë 4.11.2010, “Për mbrojtjen e të drejtave të fëmijës”, të pikës 2 të vendimit nr. 266, datë 12.4.2012, të Këshillit të Ministrave, “Për bashkërendimin e veprimtarisë së mekanizmave në nivel qendror dhe vendor për çështjet që lidhen me mbrojtjen e të drejtave të fëmijës”, si edhe vendimit nr. 265, datë 12.4.2012, të Këshillit të Ministrave, “Për krijimin dhe funksionimin e mekanizmit të bashkërendimit të punës ndërmjet autoriteteve shtetërore përgjegjëse për referimin e rasteve të fëmijëve në rrezik, si dhe mënyrën e procedimit të tij”, ministri i Mirëqenies Sociale dhe Rinisë, ministri i Arsimit dhe Sportit, ministri i Shëndetësisë dhe ministri i Punëve të Brendshme

UDHËZOJNË:

I. TË PËRGJITHSHME

1. Qëllimi i këtij udhëzimi është përcaktimi i detyrave, përgjegjësive dhe procedurat standarde për institucionet dhe strukturat kryesore përgjegjëse për ofrimin e shërbimeve lidhur me mbrojtjen e të drejtave të fëmijës.

2. Ky udhëzim përmban procedurat që duhet të ndiqen për të ndihmuar fëmijët të cilët kanë nevojë të mbrohen nga dhuna, abuzimi, neglizhimi apo shfrytëzimi. Udhëzimi u drejtohet njësive për mbrojtjen e fëmijëve, por edhe të gjithë institucioneve dhe organizatave publike apo private të cilat punojnë me fëmijët në rrezik, dhe që kanë përgjegjësi për mbrojtjen e tyre.

Udhëzimi synon të njehsojë rregullat dhe procedurat në punën për mbrojtjen e fëmijëve, të cilat duhet të njihen, ndiqen dhe zbatohen nga të gjitha institucionet e interesuara.

3. Udhëzime shtesë, për trajtime të rasteve të veçanta si p.sh. lidhur me fëmijët në situatë rruge, fëmijët e trafikuar etj., mund të ofrohen nga institucione të tjera përgjegjëse, për të plotësuar këtë udhëzim.

4. Kur një situatë nuk është e përkufizuar në udhëzim, ose rrethanat janë jashtë procedurave të përmendura, atëherë rasti duhet të trajtohet brenda frymës së udhëzimit. Kjo do të thotë që, për aq sa është e mundur, rasti duhet të menaxhohet në përputhje me udhëzimin dhe me këshillimin e ofruar nga Agjencia Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve (ASHMDF) dhe/ose Shërbimi Social Shtetëror.

5. Të gjitha institucionet dhe strukturat përgjegjëse kanë detyrimin të marrin masat e nevojshme për garantimin dhe mbrojtjen e të drejtave të fëmijës. Udhëzimi është në përputhje me parimin e interesit më të lartë të fëmijës, si dhe thekson faktin që familja është mjedisi më i mirë ku duhet të rriten fëmijët dhe familja ka përgjegjësinë për t’i rritur dhe mbrojtur ata. Në këtë udhëzim prindërit dhe fëmija vlerësohen si aktorët dhe partnerët më të rëndësishëm për të përmirësuar situatën. Megjithatë, atëherë kur vërtetohet se familja nuk e mbron fëmijën apo në rastin më të keq, është abuzuesi i fëmijës, strukturat shtetërore do të kenë përgjegjësinë për të ndërhyrë edhe në familje.

6. Parimet mbi të cilat është mbështetur udhëzimi:

- Interesi më i lartë i fëmijës – Të gjitha vendimet që do të merren duhet të kenë si konsideratë kryesore interesin më të lartë të fëmijës.

- Konfidencialiteti – I gjithë informacioni i ofruar do të përdoret vetëm për të përcaktuar nevojat e fëmijës dhe për ta mbrojtur atë nga dëmtimi. Duhet ndërmarrë masa për të mbrojtur

privatësinë dhe identitetin e fëmijës; për më tepër të dhënat për çdo fëmijë duhet të mbahen e ruhen në një vend të sigurt.

- Respektimi dhe promovimi i të drejtës së fëmijës për mbrojtje, përkujdesje dhe për t'u dëgjuar – Çdo fëmijë do të trajtohet me respekt, dhe në përshtatje me zhvillimin e tij/saj individual, si dhe me nevojat dhe të drejtat për mbrojtje. Fëmija që është në gjendje të formojë pikëpamjet e tij/saj, ka të drejtë t'i shprehë ato lirisht për të gjitha çështjet dhe vendimet që kanë të bëjnë me të. Fëmija dhe familja kanë të drejtë për pjesëmarrje në çdo hap të procesit të mbrojtjes.

- Mundësi ose trajtim i barabartë – Të gjithë fëmijët do të marrin të njëjtin nivel shërbimesh ose ndihmë dhe nuk do të diskriminohen si rezultat i statusit që ata kanë, etnisë, gjinisë, besimit fetar, moshës, vendndodhjes ose aftësisë.

- Partneriteti dhe bashkëpunimi – Mbrojtja e fëmijës dhe promovimi i mirëqenies së tyre është një përgjegjësi e përbashkët dhe duhet të përfshijë të gjitha strukturat dhe shërbimet, fëmijët dhe familjen e tyre gjatë procesit të vendimmarrjes.

- Sigurimi i pavarësisë, integrimi social dhe pjesëmarrjes në jetën komunitare – Planet për fëmijët duhet të promovojnë aftësinë e familjes për t'u kujdesur në mënyrën e duhur, për të zhvilluar pavarësinë e tij/saj dhe për të inkurajuar integrimin social dhe pjesëmarrjen në komunitet.

- Respektimin e përgjegjësive, të drejtave dhe detyrave që kanë prindërit/përfaqësuesit ligjorë për fëmijën.

7. Udhëzimi është i ndarë në dy pjesë: Pjesa e parë përmban rolet dhe përgjegjësitë e institucioneve dhe aktorëve kryesorë lidhur me mbrojtjen e fëmijës dhe Pjesa e dytë e cila përmban udhëzime teknike të rëndësishme në lidhje me procedurat e ndërhyrjes në mbrojtje të fëmijëve në rrezik.

8. Institucionet dhe strukturat kryesore, sipas rolit dhe rëndësisë në bashkërendimin e punës për mbrojtjen e fëmijës janë:

- a) njësitë e mbrojtjes së fëmijëve/punonjësit e mbrojtjes së fëmijëve;
- b) strukturat e Policisë së Shtetit;
- c) drejtoritë rajonale të Shërbimit Social Shtetëror;
- d) drejtoritë rajonale të Arsimit/ Zyrat Arsimore dhe Shkollat;
- e) drejtoritë e shëndetit (specialistët e shëndetit, mjeku i familjes);
- f) komiteti drejtues në qark;
- g) njësitë e të Drejtave të Fëmijëve në Qark;
- h) bashkitë/komunat;
- i) ofruesit e shërbimeve për fëmijë, publikë dhe privatë;
- j) Agjencia Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.

II. PËRKUFIZIME

Abuzimi i fëmijës - “Abuzimi apo keqtrajtimi i fëmijëve përfshin të gjitha format e keqtrajtimit fizik dhe/ose emocional, abuzimin seksual, lënien pas dore apo trajtimin neglizhues, shfrytëzimin e fëmijës për qëllime përfitimi apo çdo lloj tjetër që shkakton dëmtim aktual apo të mundshëm të shëndetit, mbijetesës, zhvillimit apo dinjitetit në kontekstin e një marrëdhënieje përgjegjësie, besimi apo pushteti.” (OBSH, 1999)

Abuzimi fizik - Çdo tentativë ose çdo dëmtim fizik apo plagosje e fëmijës, të cilat nuk janë aksidentale dhe që synojnë të shkaktojnë dhimbje ose shqetësim, sado të lehta qofshin këto. Në abuzimin fizik përfshihen forma të tilla, si: rrahja, tortura, shkundja/shtytja me forcë, djegia, goditja (shuplakë ose shkelm), pickimi, çjerrja, kafshimi, qortimi i rreptë, detyrimi me forcë për të kryer një veprim, përdorimi i lëndëve që shkaktojnë dhimbje ose shqetësim.

Abuzimi emocional (ndonjëherë i quajtur abuzim psikologjik) - Veprimet që shkaktojnë dëmtime të shëndetit fizik, mendor, moral dhe social të fëmijës dhe që, ndër të tjera, kanë sjellë si pasojë kufizimin e lirisë së lëvizjes, sjellje degraduese, kërcënuese, frikësuese, diskriminuese, përqeshëse ose forma të tjera të trajtimit armiqësor apo refuzues nga prindërit, motra,

vëllai, gjyshi, gjyshja, përfaqësuesi ligjor, një i afërm i familjes ose çdo person tjetër që e ka për detyrë të kujdeset për fëmijën.

Abuzimi seksual - Çdo veprim ose aktivitet seksual për përfitim ose kënaqësi seksuale të abuzuesit – pavarësisht nëse fëmija pranon ose jo. Abuzim seksual mund të jetë “me kontakt” siç është përdhunimi ose “pa kontakt” si për shembull detyrimi ose inkurajimi i një fëmije për të parë apo për të qenë pjesë e komunikimeve apo materialeve me përmbajtje pornografike.

Bullizimi – është një formë sjelljeje agresive proaktive i një fëmije ose i një grupi fëmijësh kundrejt fëmijëve të tjerë, sjellje e cila përsëritet në mënyrë të vazhdueshme – zakonisht ndaj dikujt që shpesh shihet si më i dobëti ose që ka më pak fuqi/forcë.

Diskriminimi - është çdo dallim, përjashtim, kufizim apo preferencë, që ka si qëllim apo pasojë pengesën apo bërjen e pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët, të të drejtave e lirive themelore të njohura me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, me aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe me ligjet në fuqi.

Dhunë ndaj fëmijëve - është përdorimi i qëllimshëm i forcës fizike ose i formave të tjera të forcës, qoftë me kërcënim ose aktuale, kundër fëmijës a grupit të fëmijëve, e cila rezulton apo ka shumë të ngjarë që të rezultojë në dëmtim, vdekje, dëmtim psikologjik, keqzhvillim ose privim.

Fëmijë - është çdo person i lindur gjallë, deri në moshën 18 vjeç. Në rastin kur mosha e personit nuk është plotësisht e përcaktuar, por ekzistojnë arsye që lënë të nënkuptohet se personi është fëmijë, ky person konsiderohet fëmijë dhe përfiton nga ligji nr. 1034, datë 4.11.2010, “Për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës” derisa mosha e tij të jetë përcaktuar plotësisht.

Fëmijë në rrezik - është fëmija, të cilit i mohohen ose i cenohen të drejtat dhe mbrojtja e parashikuar në ligjin nr. 10347 datë 4.11.2010, “Për mbrojtjen e të drejtave të fëmijës” dhe në legjisllacionin në fuqi.

Interesi më i lartë i fëmijës – një parim i cili përshkon si Konventën e Kombeve të Bashkuara mbi të Drejtat e Fëmijës, 1989, ashtu edhe një sërë ligjesh të legjisllacionit të brendshëm, dhe kërkon që vendimet e marra, të cilat kanë të bëjnë me fëmijën, të jenë në përputhje me sigurimin që mirëqenia e fëmijës të jetë si konsideratë kryesore.

Mbrojtje e fëmijës - është parandalimi dhe përgjigjja ndaj dhunës, abuzimit, shfrytëzimit dhe neglizhimit të fëmijëve, përfshirë rrëmbimin, shfrytëzimin seksual, trafikimin, punën e fëmijëve dhe praktikën e dëmshme tradicionale, si gjymtimi i organeve gjinitale dhe martesë e fëmijëve.

Konfidencialiteti – praktika e mbajtjes dhe jo e përhapjes, ose përdorimit të informacionit të marrë për çdo qëllim tjetër, përveç atij për të cilën është marrë. Dokumentet dhe informacioni personal duhet të trajtohen me kujdesin më të madh dhe nuk duhet të lejohen, që të lexohen apo shikohen nga punonjës të tjerë të cilët nuk janë të autorizuar ose nuk është e nevojshme të informohen.

Menaxhimi i rastit - Një metodë/sistem i standardizuar i përdorur për të siguruar se rastet e fëmijëve në rrezik trajtohen në mënyrë kompetente, në afatet kohore të përcaktuara dhe standardet e shërbimit janë përmbushur.

Neglizhimi - është një mungesë kronike dhe serioze e kujdesit dhe vëmendjes, me ose pa qëllim, nga prindërit/kujdestarët ndaj nevojave të fëmijës për strehë, siguri, mbikëqyrje, ushqim, shëndet dhe arsim, që sjell dëmtim fizik dhe/apo emocional të fëmijës.

Ndëshkim trupor - është çdo lloj ndëshkimi që përdor forcën fizike dhe që synon të shkaktojë dhimbje ose shqetësim, sado të lehta qofshin këto, nga prindërit, motra, vëllai, gjyshi, gjyshja, përfaqësuesi ligjor, të afërmit ose çdo person tjetër ligjërisht përgjegjës për fëmijën. Në ndëshkimin trupor përfshihen forma të tilla, si: rrahja, tortura, shkundja/shtytja me forcë, djegia, goditja (shuplakë ose shkelm), pickimi, çjerrja, kafshimi, qortimi i rreptë, detyrimi me forcë për të kryer një veprim, përdorimi i lëndëve që shkaktojnë dhimbje ose shqetësim.

Përfitues - një person që mund të jetë fëmijë apo i rritur që ka të drejtë të marrë (përfitojë) diçka, p.sh. një shërbim apo ndihmë financiare.

Plan individual për mbrojtjen e fëmijës -një plan me veprime të përcaktuara në takimin e Grupit Teknik Multidisiplinar, lidhur me menaxhimin e rastit të fëmijës në rrezik.

Raste emergjente - fëmijë në situatë emergjente konsiderohet, fëmija i cili nëse lihet në rrethanat aktuale, pa asnjë ndërhyrje mbrojtëse, mund të vdesë, të dëmtohet ose plagoset rëndë, apo të jetë pre e keqtrajtimeve të konsideruara vepër penale sipas Kodit Penal.

Rrezik i ulët - fëmija është disi i sigurt dhe ka aftësi për të mbrojtur vetveten. Fëmija nuk është plagosur, ose është plagosur shumë lehtë në pjesë të trupit të cilat nuk prekin pjesët jetësore, si p.sh. gjunjët, duart etj. Plagosja mund të ketë ndodhur një herë të vetme dhe nuk ka pasur ndonjë ndikim të dukshëm te fëmija. Fëmija mund të ndjekë si zakonisht shkollën, dhe mezi pret të shkojë në shtëpi në fund të ditës. Prindi/Kujdestari ka gatishmërinë dhe kapacitetin të përkujdeset për fëmijën dhe dëshiron të mësojë praktika pozitive prindërimi.

Rrezik i mesëm - fëmija është i vogël, ka aftësi të kufizuara vetëmbrojtëse (për shembull mund të ketë një vonesë në zhvillim) ose mund të ketë nevojë për përkujdesjen e një të rrituri. Fëmija është plagosur pak (në zona të rëndësishme të trupit), dhe prindi/kujdestari njihet për ndëshkime dhe disiplinë strikte. Fëmija mbetet vazhdimisht mbrapa në mësim dhe mund të ketë vështirësi në sjellje. Prindi/Kujdestari kanë vështirësi për të kontrolluar sjelljen e tij (për shembull, për shkak të çrregullimeve emocionale), dhe mund të shfaqin pikëpamje dhe mendime të paqëndrueshme lidhur me dëshirën e tyre për të ndryshuar stilin e prindërimit. Abuzimi seksual pa kontakt mund të klasifikohet si rrezik i mesëm.

Rrezik i lartë - fëmija nuk është në gjendje të kujdeset për veten e tij, ose për arsye të ndryshme mund të ketë kapacitete të ulëta për t'u kujdesur për veten. Abuzuesi ka plagosur fëmijën në pjesë jetësore të trupit duke përfshirë kokën, qafën dhe organet riprodhuese. Sjellja e abuzuesit bën që fëmija të kërkojë rregullisht ndihmën mjekësore ose të kërkojë shtrimin në spital. Abuzuesi nuk ka dëshirë të ndryshojë stilin e tij/të saj edukativ që mund të ketë lidhje edhe me drogën, alkoolin ose sëmundje psikologjike dhe/ose nuk mund të garantojë që do të ketë ndryshim në sjelljen e tij/saj, pavarësisht premtimit për një ndryshim të tillë. Abuzuesi njihet si një person që dëmton fëmijën. Fëmija është i frikësuar nga prindi/kujdestari i tij dhe për këtë arsye mund të largohet nga shtëpia. Fëmija mund të ketë probleme serioze në sjellje, për shkak të arsyeve familjare, ose nuk mund të jetë në gjendje të ndjekë shkollën. Abuzuesi ka kontakt të rregullt me fëmijën dhe nuk ka persona të tjerë në familje të cilët mund të luajnë rolin e kujdestarit kryesor. Të gjitha abuzimet seksuale me kontakte fizike klasifikohen si raste me rrezik të lartë.

Rrezik i menjëhershëm - Fëmija nuk ka aftësinë që të kujdeset për veten në mënyrë të pavarur dhe nuk ka aftësi vetëmbrojtëse. Fëmija është tërësisht nën kujdestarinë e abuzuesit dhe nuk ka ndonjë kujdestar tjetër. Abuzuesi njihet si një dhunues ose abuzues seksual ose ka shprehur synimin për ta dëmtuar fëmijën më tej. Është e sigurt që kthimi në shtëpi do të bëjë që fëmija të plagoset përsëri. Fëmija nuk ka dëshirë të kthehet në shtëpi ose mund të jetojë jashtë shtëpisë ose pa mbikëqyrjen e të rriturve (siç është rasti i fëmijëve që jetojnë në rrugë). Në zbatim të vendimit nr. 265 datë 12.4.2012, të Këshillit të Ministrave rastet në rrezik të menjëhershëm konsiderohen "raste emergjente".

Shërbime për mbrojtjen e fëmijëve - lloje të mbështetjes/ndihmës që i ofrohen fëmijës dhe familjes së tij/të saj për të reaguar ose për të ulur abuzimin ndaj fëmijës.

Shfrytëzim fëmije - Kur njëra palë përfiton, ose financiarisht ose në çdo formë tjetër nga përdorimi i fëmijëve. Kjo përfshin, por nuk kufizohet vetëm në shfrytëzimin seksual, prostitucionin, punë ose shërbime të detyruara, skllavërinë ose praktika të ngjashme me skllavërinë, robërinë ose heqjen e organeve.

Takimi i Mbrojtjes së Fëmijës/Takimi i Grupit Teknik Multidisiplinar. Një takim ku profesionistët e institucioneve lokale, qendrave publike dhe jopublike, OJF-ve, fëmija dhe

anëtarët e familjes mbliidhen për të menaxhuar dhe për t'i dhënë rrugëzgjdhje, situatës në të cilën ndodhet një fëmijë i caktuar, derisa ky fëmijë të mos jetë në rrezik.

Të drejtat e fëmijës – Të drejtat e njeriut janë standardet bazë për të cilat njerëzit kanë nevojë për të jetuar një jetë dinjitoze. Fëmijët janë subjekt të drejtash dhe i gëzojnë ato, dhe për shkak të nevojave të tyre unike kanë të drejtë për mbrojtje dhe kujdes të veçantë. Personat përgjegjës kanë për detyrë të garantojnë realizimin e tyre. Këto të drejta përkufizohen shprehimisht në Konventën e Kombeve të Bashkuara mbi të Drejtat e Fëmijës 1989, e ratifikuar nga Republika e Shqipërisë në 1992, si edhe në ligjin 10347, datë 4.11.2010, “Për mbrojtjen e të drejtave të fëmijës”.

Trafikim i fëmijëve - është çdo veprim ose transaksion, me anë të të cilit fëmija rekrutohet, transportohet, transferohet, fshihet ose merret me anë të kërcënimit apo përdorimit të forcës, apo formave të tjera të shtrëngimit, rrëmbimit, mashtrimit, shpërdorimit të detyrës ose përfitimit nga gjendja shoqërore, fizike apo psikike, nga një person a grup personash, me anë të shpërblimit ose me qëllim të përfitimit material apo çdo lloj fitimi tjetër, për qëllime të shfrytëzimit seksual, transferimin e organeve të një fëmije, të punës ose shërbimeve të detyruara, të skllavërimit ose formave të ngjashme me skllavërimin si dhe formave të tjera të shfrytëzimit.

Përfaqësues ligjor - është kujdestari ose familja kujdestare, personi apo institucioni, i cili, brenda tagreve që i janë dhënë nga ligji ose nga gjykata, mbron interesat e fëmijës nëpërmjet kryerjes apo jo të veprimeve juridike, në emër ose për llogari të fëmijës.

Prind - është personi/personat që e kanë lindur ose e kanë birësuar fëmijën të dy së bashku ose një i vetëm, të martuar ose të pamartuar apo që kanë njohur amësinë ose atësinë e fëmijës së lindur jashtë martese.

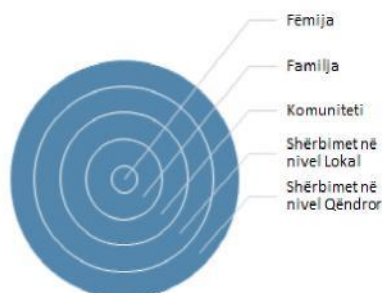
Pjesëmarrje – e drejta e fëmijës e parashikuar në legjislacionin përkatës, ku fëmijët kanë të drejtë që dëshirat, ndjenjat dhe mendimet e tyre të dëgjohen dhe të marrin pjesë në vendime që kanë ndikim mbi jetën e tyre.

Vlerësim - Procesi nëpërmjet të cilit mbliidhet informacioni mbi fëmijën, familjen e tij/saj dhe rrethanat e tyre si për shembull mbi arsimimin e tij/saj, shëndetin, kushtet e jetesës dhe mjedisin dhe mbi të cilin bëhen analiza për të parë nëse fëmija ka nevojë për mbrojtje, është në rrezik të çdo lloj forme dëmtimi ose nëse ka nevojë për ndihmë për të plotësuar nevojat e tij/të saj të zhvillimit.

III. ROLET DHE PËRGJEGJËSITË

Mbrojtja e fëmijës sigurohet përmes një rrjeti elementësh dhe aktorësh të lidhur me njëri-tjetrin.

Rrjetet Mbrojtëse përçark Fëmijës

Familjet kanë përgjegjësinë ligjore të kujdesen për fëmijët e tyre dhe t'i mbajnë ata të sigurt. Për më tepër mund të ketë mekanizma joformalë pranë familjeve dhe komuniteteve për të mbrojtur dhe mbajtur të sigurt fëmijët.

Në rastet kur familja nuk e përmbush dot këtë rol, atëherë ndërhyjnë shteti. Sipas ligjit nr. 10347 "Për mbrojtjen e të drejtave të fëmijës" përgjegjësia kryesore për mbrojtjen e fëmijëve është e Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve (NJMF) e cila duhet të krijohet në çdo bashki/komunë. Megjithatë ligji shprehet se të gjithë aktorët dhe palët e interesuara kanë një detyrim ligjor për të mbrojtur fëmijët dhe në përgjithësi për të mbështetur punën e NJMF-së. Kjo do të thotë se të gjitha strukturat dhe institucionet publike dhe jo publike, duhet t'u përgjigjen situatave abuzuese qofshin ato ekzistuese ose të dyshuara. Në praktikë kjo do të thotë se të gjithë aktorët duhet:

1. Të referojnë rastet pranë NJMF-së kur ka shqetësime lidhur me një fëmijë.
2. Të mbështesin NJMF-në për të mbrojtur fëmijën përmes ofrimit të shërbimeve.
3. Të mbështesin mbrojtjen e NJMF-së duke marrë pjesë në takimet për shqyrtimin e rasteve dhe planifikimin e ndërhyrjeve.

Rekomandohet që secila strukturë ose institucion të identifikojë pika fokale/kontakti për mbrojtjen e fëmijës në mënyrë që komunikimi dhe koordinimi në situata të mbrojtjes së fëmijës të jetë sa më i thjeshtë.

Përgjegjësitë dhe rolet kryesore të institucioneve dhe strukturave kryesore lidhur me mbrojtjen e fëmijës janë përmbledhur këtu.

3.1 Njësitë e mbrojtjes së fëmijëve/punonjësit e mbrojtjes së fëmijëve Përgjegjësitë përfshijnë:

- Identifikimin e fëmijëve në rrezik nëpërmjet informacioneve të siguruara nga vetë NJMF , marrjes së referimeve nga institucionet e tjera, organizata, anëtarët e komunitetit, publiku , vetë fëmija/ët dhe media.
- Menaxhimin e rasteve emergjente të fëmijëve në bashkëpunim me policinë, SHSSH dhe aktorë të tjerë të nevojshëm, edhe jashtë orarit zyrtar të punës.
- Ndërmarrjen e vlerësimit fillestar për të gjitha rastet fëmijëve të referuar në Njësinë për Mbrojtjen e Fëmijës.
- Organizimin e vlerësimeve të thella e të plota për fëmijët e referuar.
- Koordinimin dhe lehtësimin e takimit të Grupit Teknik Multidisiplinar për të diskutuar për çdo fëmijë të konsideruar në rrezik.
- Zhvillimin dhe shqyrtimin e planeve individuale të fëmijëve në rrezik dhe monitorimin e zbatimit derisa rasti të mbyllet.
- Denoncimin në polici të rasteve të abuzimit të ndodhur apo supozuar, në mënyrë që të mbrohen fëmijët.
- Organizimin e punës së drejtpërdrejtë me fëmijët dhe familjet (përfshirë këshillimin dhe mbështetjen).
- Të veprojnë si menaxher rasti dhe të jetë përgjegjës për implementimin dhe monitorimin e Planit Individual të Mbrojtjes dhe të Përkujdesit; edhe në rastet kur fëmija është në një institucion rezidencial ose në çfarëdo lloj strehimi të përkohshëm.
- Mbajtjen e të dhënave të sakta dhe faktike për të gjithë rastet e menaxhuara dhe referuara të fëmijëve pranë Njesisë së Mbrojtjes së Fëmijëve;
- Ofrimin e të dhënave për procese të tjera, përfshirë hartimin e raporteve mbi situatën e fëmijëve në zonën gjeografike të mbuluar; hartëzimin e situatës së fëmijëve, ofruesit e shërbimeve dhe nevojat e fëmijëve brenda zonës gjeografike ku ata punojnë; dhe promovimin aktiv të të drejtave të fëmijës përmes aktiviteteve dhe fushatave publike sensibilizuese.
- Paraqet periodikisht pranë Agjencisë Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës të dhënat statistikore që ka përpunuar si edhe informacione për situatën e mbrojtjes së fëmijëve në territorin e bashkisë/komunës.

3.2 Strukturat e Policisë së Shtetit Përgjegjësitë përfshijnë:

- Identifikimin e fëmijëve në nevojë për mbrojtje dhe referimi në kohë tek NJMF.

- Marrja në mbrojtje e fëmijëve në rrezik të menjëhershëm (në situatë emergjente) dhe referimin e tyre pranë NJMF-së, Shërbimit Social Rajonal edhe kur këto raste identifikohen jashtë orarit zyrtar të punës.

- Plotësimi i kërkesëpadisë për lëshimin e urdhrin të menjëhershëm të mbrojtjes kur fëmijët janë në rrezik të lartë ose të menjëhershëm në bashkëpunim me NJMF-në.

- Fillimin e hetimeve në rastet kur ka indicje ose të dhëna për vepra penale të kryera ndaj fëmijëve.

- Marrjen pjesë në takimet e Grupit Teknik Multidisiplinar dhe mbështetjen për zhvillimin dhe zbatimin e planeve individuale të hartuara për fëmijën.

- Mbështetjen e NJMF-së kur është e nevojshme, gjatë vizitave në familje, gjatë identifikimit dhe menaxhimit të rasteve të fëmijëve që janë në rrezik të lartë ose të menjëhershëm.

- Mbështetjen dhe bashkëpunimin me NJMF- në për zhvillimin e aktiviteteve të ndryshme informuese me qëllim parandalimin e dhunës dhe/ose abuzimin ndaj fëmijëve.

3.3 Drejtoritë rajonale të Shërbimit Social Shtetëror

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Identifikimin e fëmijëve në nevojë për mbrojtje dhe referimin në kohë pranë NJMF-së.

- Ofrimin e përkujdesjes alternative për fëmijët të cilët nuk mund / nuk jetojnë me familjet e tyre.

- Pjesëmarrje në takimet e Mbrojtjes së Fëmijëve dhe mbështetje për zhvillimin dhe zbatimin e planeve individuale të hartuara për fëmijën.

- Lehtësimin dhe koordinimin ndërmjet NJMF-së dhe institucioneve të përkujdesit për të siguruar pranimin në kohë të fëmijëve, pa vonesa, kur fëmija është në rrezik të menjëhershëm.

- Bashkëpunimin me administratorët shoqëror në bashki/komuna për ofrimin e shërbimeve për fuqizimin e familjes.

- Identifikimin dhe menaxhimin e rasteve emergjente të fëmijëve në bashkëpunim me policinë, NJMF dhe aktorë të tjerë të nevojshëm, edhe jashtë orarit zyrtar të punës.

3.4 Drejtoritë rajonale të arsimit/ zyrat arsimore dhe shkollat

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Identifikimin e fëmijëve në nevojë për mbrojtje dhe referimin në kohë pranë NJMF-së. Rastet e fëmijëve në rrezik, përmes supervisorit të njësisë së shërbimit psiko-social/koordinatorit të psikologëve shkollorë referohen pranë NJMF- së bashkisë apo komunës¹.

- Lehtësimin dhe mbështetjen për ndjekjen e shkollës nga fëmijët të cilët janë identifikuar si vulnerabël ndaj abuzimit.

- Marrjen pjesë në takimet e grupit teknik multidisiplinar dhe mbështetjen për zhvillimin dhe zbatimin e planeve individuale të hartuara për fëmijën.

- Parandalimin dhe edukimin e fëmijëve për të shmangur situatat e rrezikshme.

- Sigurohen që stafi pedagogjik apo personat e punësuar në institucionet arsimore të jenë “persona të sigurt” për të punuar me fëmijët.

¹ Ministria e Arsimit dhe Sportit, manuali “Mbrojtja e fëmijëve në shkolla”, 2009

3.5 Drejtoritë e Shëndetit Publik dhe personeli i kujdesit shëndetësor

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Identifikimin e fëmijëve në nevojë për mbrojtje kur paraqiten pranë Qendrave Shëndetësore dhe referimin në kohë pranë NJMF-së.

- Trajtimin e rasteve të fëmijëve të abuzuar apo dhunuar sipas protokollit të tajtimit dhe referimin e menjëhershëm të rastit pranë policisë dhe NJMF-së.

- Përpilimin e raporteve mjekësore mbi gjendjen shëndetësore të fëmijës së abuzuar apo të supozuar si të abuzuar.

- Lehtësimin dhe ofrimin e ndihmës mjekësore, duke përfshirë kontrollet dhe analizat e zhvillimit të fëmijës.

- Pjesëmarrje në takimet e Grupit Teknik Multidisiplinar, mbështetjen për zhvillimin dhe zbatimin e planeve individuale të hartuara për fëmijën.

- Mbështetjen dhe bashkëpunimin me NJMF- në për zhvillimin e aktiviteteve të ndryshme informuese me qëllim parandalimin e dhunës dhe/ose abuzimin ndaj fëmijëve.

3.6 Ofruesit e shërbimeve për fëmijë, Publikë dhe Privatë

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Referimin pranë NJMF-së kur një fëmijë është abuzuar apo supozohet se është abuzuar dhe ka nevojë për mbrojtje.

- Pjesëmarrjen në takimet e Grupit Teknik Multidisiplinar dhe mbështetjen për zhvillimin dhe zbatimin e planeve individuale të përkujdesit të hartuara për fëmijën.

- Ofrimin e shërbimeve për fëmijët dhe familjet në përputhje me planin individual të mbrojtjes së fëmijës të miratuar.

- Të mbajë lidhje të rregullta me NJMF-në lidhur me zbatimin e planit, dhe për çdo situatë problematike.

- Lehtësimin e kontakteve ndërmjet fëmijës dhe familjes.

3.7 Komiteti drejtues në qark

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Monitoron zbatimin e të drejtave të fëmijëve në qark, duke përfshirë edhe zbatimin e të drejtës për mbrojtje të fëmijëve nga dhuna, abuzimi

- Miraton marrëveshje bashkëpunimi ndërmjet institucioneve shtetërore në qark apo personave juridikë privatë për lehtësimin e ofrimit të shërbimeve për fëmijët në rrezik.

- Mblidhet e diskuton problematikën e mbrojtjes së fëmijëve në rrezik rregullisht, jo më pak se 2 herë në vit.

- Për menaxhimin e rasteve të veçanta fëmijëve në rrezik, komiteti drejtues vepron si një komitet koordinues *ad hoc* dhe anëtarët e nevojshëm mblidhen sipas rastit.

- Mbështet menaxhimin e rasteve të veçanta të fëmijëve në rrezik, të paraqitura nga NJDF brenda afateve kohore të përcaktuara në VKM nr. 265 datë 12.4.2012.

- Miraton planin e ndërhyrjes për rastet e veçanta të fëmijëve në rrezik.

- Paraqet propozime për masa dhe strategji rajonale konkrete për mbështetjen dhe zhvillimin e shërbimeve dhe politikave në mbrojtje të fëmijëve në nivel qarku dhe ua kalon ato institucioneve shtetërore përgjegjëse në nivel qendror dhe vendor.

3.8 Njësitë e të Drejtave të Fëmijëve (NJDF) në qark

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Mbledhjen e informacionit nga institucionet përgjegjëse vendore për monitorimin e realizimit të të drejtave të fëmijëve në qark.

- Menaxhimin e rasteve të veçanta të fëmijëve në rrezik, që nuk mund të zgjidhen nga NJMF-ja në nivel bashkie/komune. Në këto raste, NJDF-ja ndjek procedurat për menaxhimin e rasteve të përcaktuara në këtë Protokoll.

- I kërkon kryetarit të Këshillit të Qarkut thirrjen e mbledhjes së Komitetit Drejtues për mbështetje në menaxhimin e rasteve të veçanta të fëmijëve në rrezik, brenda 5 ditëve nga marrja e njoftimit për rastin. Për rastet emergjente mbledhja thirret brenda 2 ditëve (48 orëve).

- Bashkëpunimin me një nga NJMF brenda qarkut për identifikimin dhe menaxhimin e rasteve të fëmijëve në rrezik në ato bashki/komuna ku nuk ka NJMF. Në këtë kuadër propozon dhe diskuton në mbledhjen e Komitetit Drejtues në qark, planin individual të mbrojtjes së fëmijës në

rrezik. Në këto raste, NJDF ndjek procedurat për menaxhimin e rasteve të përcaktuara në këtë Protokoll.

- Mbajtjen e të dhënave për fëmijët, për planin e ndërhyrjes dhe bashkë me NJMF në bashki/komunë ndjek ecurinë e rastit.

- Nxitjen e ngritjes së NJMF-ve të reja brenda qarkut.

- Raportimin pranë ASHMDF çdo 6 muaj.

3.9 Bashkitë/komunat

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Ngritjen e NJMF duke punësuar të paktën një punonjës social, i cili është i aftë të zbatojë detyrat që ka një punonjës për mbrojtjen e fëmijëve.

- Sigurimin e mbështetjes së punës së NJMF-së duke lehtësuar komunikimin edhe brenda strukturave të bashkisë.

- Alokimin e buxheteve të mjaftueshme në mënyrë që NJMF të funksionojë në mënyrë efikase duke përfshirë ofrimin e hapësirës dhe burimeve të përshtatshme në zyrë.

- Ofrimin e një hapësire të veçantë për PMF në mënyrë që takimet me familjet dhe profesionistët e tjerë të organizohen në mënyrë konfidenciale dhe që të dhënat të jenë të sigurta.

- Mundësimin e punonjësve të NJMF që të marrin pjesë në trajnime dhe aktivitete.

- Sigurimin që mbështetja e duhur teknike t'i ofrohet NJMF-së.

- Promovimin e statusit dhe rolit të PMF brenda dhe jashtë strukturës së bashkisë/komunës.

- Sigurimin që punës së PMF për mbrojtjen e fëmijëve, t'i jepet prioritet dhe jo ta devijojnë atë nga detyrat që nuk kanë lidhje me mbrojtjen e fëmijëve.

- Mundësimin e PMF të kryejë vizita në familje, dhe takime me institucione apo aktorë të tjerë nëse është e nevojshme.

- Sigurimin e pjesëmarrjes së administratorëve socialë në takimet e mbrojtjes së fëmijëve dhe mbështetje për zhvillimin dhe zbatimin e planeve individuale të hartuara për fëmijën.

- Ofrimin e shërbimeve për fuqizimin e familjes.

- Ofrimin e shërbimeve alternative për fëmijët si: shërbimi i kujdestarisë etj.

3.10 Agjencia Shtetërore për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve

Përgjegjësitë përfshijnë:

- Monitorimin e situatës për mbrojtjen e fëmijëve në rrezik në nivel kombëtar dhe punën e të gjithë mekanizmave institucionale përgjegjës për mbrojtjen e fëmijëve në rrezik.

- Hartimin e udhëzimeve metodologjike për mbrojtjen e fëmijëve.

- Mbështetjen me udhëzime teknike kryesisht të NJMF-së dhe NJDF-së, por jo vetëm, lidhur me menaxhimin e rasteve dhe procedurave që duhet të ndiqen.

- Koordinimin me institucionet në nivel qendror për menaxhimin e rasteve të vështira të deleguara nga NJMF, të cilat nuk kanë marrë zgjidhje në nivel vendor.

- Vendosjen e sanksioneve individuale apo institucioneve të cilët me veprimet apo mosveprimet e tyre, nuk realizojnë mbrojtjen e fëmijës nga dhuna, abuzimi, shfrytëzimi.

IV. PROCEDURAT PËR NDËRHYRJEN NË NDIHMË TË FËMIJËVE NË RREZIK

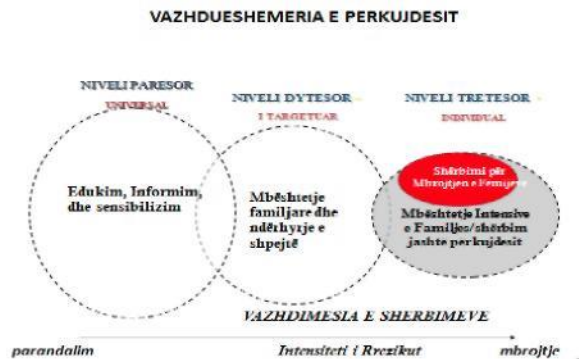
Shërbimet për mbrojtjen e fëmijës lidhen si me parandalimin e abuzimit dhe keqtrajtimit të fëmijës ashtu edhe me përgjigjen ndaj situatave të abuzimit kur ato ndodhin.

Aneksi 1 përmban udhëzime teknike të detajuara në lidhje me llojet e shfaqjes së abuzimit, shkaqet, shenjat dhe simptomat e abuzimit, përfshirë dhe shenja që mund të shkëmbehen për keqtrajtme.

Mbrojtja e fëmijëve është njëkohësisht si proaktive dhe reaguese, përjasje e cila njihet ndryshe dhe me termin vazhdueshmëria e përkujdesjes. Në kontekstin e shërbimeve të mbrojtjes së fëmijës, të cilave u referohet ky udhëzues, mbrojtja e fëmijës nuk ka të bëjë me mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të fëmijëve në përgjithësi, por në mënyrë specifike i referohet atyre të

drejtave të cilat lidhen me mbrojtjen e fëmijës nga abuzimi, keqtrajtimi, shfrytëzimi dhe veprime të tjera, të cilat dëmtojnë mbijetesën dhe zhvillimin e tyre.

Për një shërbim të balancuar dhe gjithëpërfshirës për mbrojtjen e fëmijës, i cili përbëhet nga elementë proaktivë dhe reagues vihet theksi te parandalimi dhe ndërhyrjet e hershme / mbështetja e familjes, të cilat janë të nevojshme kur fëmija ka qenë ose është në një rrezik për abuzim. Kjo seri ndërhyrjesh si proaktive, parandaluese, shërbime reaguese, shpeshherë përkufizohet si vazhdueshmëri e përkujdesjes.

Në terma të përgjithshëm me rritjen e intensitetit të rrezikut ndaj fëmijës rritet gjithashtu edhe niveli i ndërhyrjes.

- Niveli parësor - UNIVERSAL – Për të gjithë fëmijët dhe familjet brenda popullatës / zonës.
- Niveli dytësor – TË TARGETUARA - Për fëmijët dhe familjet nga grupe të identifikuara të cilat mund të jenë të prekshme ndaj abuzimit ose me nevoja më specifike.
- Niveli tretësor - INDIVIDUAL – Plane individuale, ndërhyrje të hartuara për secilin fëmijë të abuzuar apo në rrezik.

1. Menaxhimi i rastit

Procesi i menaxhimit të rastit shpreh në mënyrë të detajuar hapat që duhet të ndërmerren pas identifikimit të një rasti në mënyrë që të sigurohemi se fëmija merr shërbimet dhe mbështetjen e duhur. Të gjitha rastet ndjekin të njëjtat hapa bazë, megjithëse detajet do të jenë të ndryshme gjatë çdo faze.

Procesi i menaxhimit të rastit ka këto faza:

1. Identifikimi/referimi.
2. Vlerësimi fillestar.
3. Vlerësimi i plotë (gjithëpërfshirës).
4. Planifikimi i mbrojtjes dhe përkujdesit.
5. Zbatimi, monitorimi dhe ndjekja e planit.
6. Mbyllja e rastit.

2. Identifikimi/referimi

Hapi i parë i procesit të menaxhimit të rastit është identifikimi i rastit, i cili mund të vijë si pasojë e një incidenti që mund të ndodhë dhe që raportohet ose për shkak të rritjes së shqetësimit lidhur me mirëqenien e një fëmije nga aktorë (si p.sh. shkolla), të cilët janë duke bashkëpunuar vazhdimisht me fëmijën.

Institucionet dhe /ose ofruesit e shërbimeve të cilët identifikojnë rastin, e referojnë atë te NJMF, duke plotësuar formularin e referimit për mbrojtjen e fëmijës (aneksi 2). Nëse nuk është e mundur që të përmbushet i gjithë informacioni i kërkuar në formular, duhet të paraqiten sa më shumë detaje që të jetë e mundur. Referimet te NJMF bëhen brenda 24 orëve nga identifikimi i rastit, ose në ditën pasardhëse të punës.

Në rastin kur fëmija është në rrezik të menjëhershëm (situatë emergjente) fillimisht duhet të kontaktohet policia dhe menjëherë më pas kontaktohet NJMF ose strukturat e Shërbimit Social Shtetëror, me qëllim për të garantuar sigurinë e fëmijës duke e marrë atë në mbrojtje të

menjëhershme, si edhe ofrimin e shërbimeve të nevojshme sipas rastit: strehim, ushqim, kujdes shëndetësor, etj. Kur nuk ka NJMF në zonë, rasti duhet të referohet te Njësia për të Drejtat e Fëmijëve në qark.

Në këto raste punonjësit, që do të marrin në mbrojtje fëmijët në rrezik të menjëhershëm (situatë emergjente), duhet të plotësojnë dhe firmosin procesverbalin “Për marrjen në mbrojtje të fëmijës në rrezik të menjëhershëm”, i cili është pjesë përbërëse e këtij udhëzimi (bashkëlidhur).

3. Vlerësimi fillestar

Faza e dytë e procesit është vlerësimi fillestar, i cili është një vlerësim i shpejtë i nivelit të rrezikut bazuar në informacionin e disponueshëm. NJMF është përgjegjësj kryesore për vlerësimin fillestar e cila mund të kontaktojë institucione apo organizma të tjera në mënyrë që të merret një vendim më i përshtatshëm. Vlerësimi fillestar duhet të përmbyllet sa më shpejt që të jetë e mundur, mundësisht brenda 24 orëve dhe maksimalisht brenda 48 orëve si dhe të vlerësojë:

- Sigurinë e fëmijës dhe nivelin e rrezikut për një periudhë afatshkurtër;
- ofrimin e shërbimeve të domosdoshme për t’u ofruar me urgjencë në bazë të nevojave të rastit, (p.sh. trajtim mjekësor, ushqim, strehim etj.);
- nëse është e nevojshme të ndërmerren veprime të tjera, për të vlerësuar nëse rasti është referim i përshtatshëm.

Në momentin e vlerësimit fillestar, një rast mund të merret në konsideratë edhe sikur të mos ketë më nevojë për veprime të mëtejshme sepse referimi i bërë nuk lidhet drejtpërdrejtë me një shqetësim për mbrojtjen e fëmijës. Këto raste duhen referuar drejtpërdrejtë pranë institucioneve përgjegjëse.

Një element kyç i cili duhet marrë parasysh gjatë fazës së referimit dhe vlerësimit fillestar është ai i sigurisë së fëmijës. Nëse vlerësohet se nuk është e sigurt që fëmija të qëndrojë në shtëpi gjatë një periudhe afatshkurtër ose në qoftë se nuk ka shtëpi, atëherë NJMF, SHSSH, OJF dhe policia duhet të punojnë së bashku për të gjetur një vend të përshtatshëm ku të qëndrojë fëmija.

Rasti mund të ketë nevojë për urdhër mbrojtjeje, në zbatim të ligjit nr. 9669, datë 18.12.2006 “Për masa ndaj dhunës në marrëdhënie familjare”. Megjithatë kur shikohet që nuk ka baza të mjaftueshme për urdhër mbrojtjeje, ose kur për marrjen e urdhrit nevojitet kohë dhe kur punonjësit janë përsëri të shqetësuar për sigurinë e fëmijës, atëherë ata duhet të negociojnë me prindërit në mënyrë që fëmija të qëndrojë diku tjetër (p.sh. te kushërinjtë ose te një mik/komshi) deri sa të përfundojë vlerësimi i plotë. Do të ishte e preferueshme, ose duhet të shtrohet si alternativë, që personi i dyshuar për abuzim ndaj fëmijës të largohet nga shtëpia.

Kur ka dyshim se mund të ketë ndodhur një vepër penale, duhet të njoftohet policia dhe të kërkohet mbështetje ligjore për të siguruar se mbledhja e informacionit, ku përfshihen deklaratat dhe dëshmitë, është marrë në përputhje me procedurat e duhura ligjore.

Pas vlerësimit fillestar, punonjësi për mbrojtjen e fëmijës shpjegon në dokumentacion nëse do të ofrohet mbështetje e mëtejshme ose nëse rasti është mbyllur në këtë fazë.

4. Vlerësimi i plotë

Ky është një hap i rëndësishëm gjatë procesit të menaxhimit të rastit dhe duhet të përmbushet me kujdes pasi përbën bazën për hartimin e Planit të Mbrojtjes dhe Përkujdesit Individual për Fëmijën. Vlerësimi i plotë përqendrohet kryesisht te nevojat e fëmijës (dhe të familjes së tyre) dhe te siguria e tyre².

Vlerësimi i plotë identifikon:

- Nivelin e rrezikut në të cilin ndodhet fëmija në periudhë afatshkurtër, afatmesme dhe afatgjatë;

² Për një informacion të detajuar mbi referoju aneksit 3

- nevojat e fëmijës në përputhje me moshën dhe zhvillimin e tyre;
- pikat e forta, kapacitetet dhe burimet e fëmijës, familjes, nëse është e nevojshme edhe të familjes së gjerë.

Vlerësimi i plotë duhet të përfundojë brenda 20 ditëve pune nga vlerësimi fillestar, dhe përqendrohet kryesisht te nevojat e fëmijës, familjes dhe te siguria e tyre.

Aneksi 3 - Kryerja e procesit të vlerësimit përmban informacion të detajuar mbi procesin e vlerësimit, fazat dhe dimensionet e tij, si dhe etapat e zhvillimit të fëmijës, përmban udhëzime të detajuara mbi fazat e procesit të vlerësimit. Për vlerësimin e plotë, plotësohet formulari i vlerësimit dhe analiza e rrezikut (aneksi 4) dhe një kopje duhet të ndahet me Grupin Teknik Multidisiplinar. Aneksat 4 “c” dhe 4 “d” paraqesin disa metoda të tjera të thjeshta që përfshijnë fëmijën dhe familjen për procesin e vlerësimit.

Duhet të bëhet të paktën një vizitë në shtëpi si pjesë e procesit të vlerësimit. Formulari për vizitat në shtëpi dhe vëzhgime (aneksi 5) duhet të përdoret për të mbajtur shënime detaje të ndryshme gjatë vizitës në shtëpi/vëzhgimeve në familje dhe një kopje duhet të mbahet në dosjen e fëmijës. Udhëzimet mbi intervistimin e fëmijëve dhe familjeve të tyre janë dhënë në aneksin 6.

Për të realizuar vizitën e parë në familje, ose nëse fëmija/familja nuk mund të vijë pranë NJMF-së, për arsye sigurie mund të organizohet një vizitë e përbashkët e PMF-së me një anëtar tjetër të Grupit Teknik Multidisiplinar. Në rastet kur ka problematika të lidhura me sigurinë dhe tregues për praninë e dhunës, në vizitat në familje duhet të përfshihet edhe policia.

5. Planifikimi i Përkujdesit dhe i Mbrojtjes

Pasi është përfunduar vlerësimi, duhet të hartohet një plan përkujdesi dhe mbrojtjeje i cili përmban hapat që duhet të ndërmerren nga aktorët e ndryshëm, për të përmbushur nevojat e fëmijës dhe për të ulur nivelet e rrezikut.

Plani Individual për Mbrojtjen e Fëmijës hartohet brenda 5 ditëve pune pasi ka përfunduar vlerësimi i plotë. Ky plan adreson nevojat e fëmijës dhe familjes, përcakton shërbimet e nevojshme, ofruesit e këtyre shërbimeve si dhe afatet kohore se kur do të ofrohen shërbimet.

Për rastet me rrezik të ulët, ky plan bëhet nga NJMF ose një grup i vogël personash, të cilët hartojnë planin dhe më pas koordinohen me agjencitë dhe aktorët e tjerë.

Kur rreziku në të cilin ndodhet fëmija është në nivelin e mesëm, të lartë, të menjëhershëm, ose kur rasti ka rrezik të ulët por është kompleks, plani duhet të miratohet gjatë takimit të Grupit Teknik Multidisiplinar.

Qëllimi i takimit të Grupit Teknik Multidisiplinar³ gjatë të cilit do të hartohet Plani Individual i Mbrojtjes dhe Përkujdesit, është përcaktimi i hapave që duhet të ndërmerren, nga kush dhe kur për të:

- identifikuar dhe përcaktuar nivelin e rrezikut;
- siguruar që fëmija është i sigurt, apo faktorët e rrezikut janë ulur;
- promovuar interesat më të larta dhe plotësimin e nevojave të fëmijës;
- ofruar mbështetje për familjen në mënyrë që ata të kujdesen në mënyrën e duhur dhe të mbrojnë fëmijën.

Formulari i shqyrtimit të progresit / planit individual të mbrojtjes së fëmijës (aneksi 7) duhet të përpilohet gjatë takimit përmes identifikimit të nevojave të fëmijës dhe mënyrave për t'i përmbushur ato. Aty gjithashtu do të përfshihen hapat që duhen ndërmarrë për të zvogëluar rrezikun. Kur hartohet plani është e rëndësishme të vlerësohen mirë alternativat e ndryshme pasi një përzgjedhje e cila mund të përmbushë një nevojë ose që mund të reduktojë një rrezik mund të ketë si pasojë shkaktimin e dëmit të mëtejshëm/krijimin e problemeve të reja.

Një kopje e Planit Individual për Mbrojtjen e Fëmijës duhet të mbahet në dosjen individuale të fëmijës. Në rastin kur ka më shumë se një fëmijë në familje duhet të hartohet një plan individual për secilin fëmijë, duke marrë në konsideratë nevojat e tyre individuale.

³ Për më shumë detaje mbi përmbajtjen dhe funksionimin e Grupit Teknik Multidisiplinar të shikohet VKM nr. 265, datë 12.4.2012 “Për krijimin dhe funksionimin e mekanizmit të bashkërendimit të punës ndërmjet autoriteteve shtetërore përgjegjëse për referimin e rasteve të fëmijëve në rrezik, si dhe mënyrën e procedimit të tij”

Fëmijët dhe anëtarët e familjes e dinë mjaft mirë cila është situata në familjen e tyre dhe çdo plan që mund të ndërmerret pa miratimin e tyre, mund të dështojë. Prandaj konsiderohet si një praktikë e mire që fëmija dhe prindërit/kujdestarët të jenë të pranishëm në takimin për Mbrojtjen e Fëmijës në mënyrë që ata të marrin pjesë në procesin e planifikimit. Familjet dhe fëmijët mund të kenë nevojë për mbështetje dhe asistencë gjatë takimeve të tilla në mënyrë që ata të kenë mundësi të shprehin tërësisht mendimet e tyre.

Në rastet kur shqyrtohet zhvendosja e fëmijës nga familja, fillimisht duhet të vlerësohet strehimi tek anëtarët e tjerë të familjes, komunitetit dhe si alternative e fundit duhet të konsiderohet vendosja e tij në një strehëz apo institucion rezidencial. Në këtë rast, përpara se fëmija të kthehet në shtëpi, duhet të ndërmerret një vlerësim për të gjykuar sesi është reduktuar rreziku në familje dhe a është e përshtatshme për fëmijën të kthehet në shtëpi.

6. Zbatimi, monitorimi dhe ndjekja

NJMF monitoron zbatimin e Planit Individual për Mbrojtjen e Fëmijës nga të gjithë aktorët. NJMF bën vizita të rregullta në familje, për të vlerësuar ecurinë dhe efikasitetin e ndërhyrjeve të përcaktuara në Planin Individual të Mbrojtjes së Fëmijës. Rishqyrtimi formal i planit bëhet 6 javë pas hartimit të planit të parë dhe pastaj çdo 3 muaj, por mund të bëhet edhe më shpesh nëse është e nevojshme dhe nëse janë dakord anëtarët e Grupit Teknik Multidisiplinar.

Në takimet shqyrtuese të organizuara nga NJMF thirren të marrin pjesë, ata anëtarë të Grupit Teknik Multidisiplinar, të cilët ofrojnë shërbime sipas planit dhe që kanë njohuri mbi rastin. Për rastet me rrezikshmëri të lartë, të gjithë anëtarët e Grupit Teknik Multidisiplinar mblidhen dhe shqyrtojnë ecurinë e rastit, të paktën çdo gjashtë muaj.

Në takimet shqyrtuese analizohen veprimet dhe masat e ndërmarra për të vlerësuar nëse ato po zbatohen sipas planit, nëse janë akoma të nevojshme dhe nëse kanë nevojë për përshtatje në përputhje me nevojat në ndryshim të fëmijës dhe familjes. Në takimet shqyrtuese vlerësohet niveli aktual i rrezikut dhe rishikimi i Planit Individual për Mbrojtjen e Fëmijës nëse është e nevojshme.

Formulari i Shqyrtimit të Progresit/Planit Individual për Mbrojtjen e Fëmijës (aneksi 7) përditësohet pas çdo takimi shqyrtues. NJMF dokumenton mbledhjet shqyrtuese në dosjet përkatëse.

7. Mbyllja e rastit

Rasti mbyllet kur:

- fëmija është mbi 18 vjeç;
- ndërhyrjet e ndërmarra e kanë reduktuar nivelin e rrezikut, në rrezik të ulët ose mungesë rreziku;
- fëmija nuk gjendet më në atë situatë dhe kur nuk paraqiten rrethana që fëmija të kthehet në atë situatë rreziku përpara se të mbushë 18 vjeç;
- fëmija vdes;
- fëmija transferohet në një zonë tjetër dhe rasti transferohet për ndjekje te një NJMF tjetër.

Rastet me rrezik të ulët mbyllen nga NJMF vetëm pasi është rënë dakord me eprorin dhe profesionistët që janë duke ofruar shërbime për fëmijën.

Për rastet me rrezik të mesëm, të lartë dhe të menjëhershëm, vendimi për mbylljen e rastit do të merret në takimin e Grupit Teknik Multidisiplinar. Plotësohet formulari për mbylljen e rastit (aneksi 8).

8. Mbajtja dhe raportimi i të dhënave

NJMF mbajnë dy lloj të dhënash:

- Të dhëna individuale – informacion rreth rastit dhe menaxhimit të tij. Qëllimi i këtij informacioni është të ndihmojë punonjësit në zbatimin dhe monitorimin e planeve që të mbështesin fëmijën dhe familjet e tyre. Kjo dosje do të ofrojë informacion të rëndësishëm në qoftë se rasti duhet të shqyrtohet (p.sh. nëse fëmija vdes) ose nëse merret një vendim nga gjykata në të ardhmen se kur duhet të ofrohet një përmbledhje e punës së bërë në familje. Gjithashtu shërben, nëse fëmija në një periudhë të mëvonshme, kërkon “historinë” mbi atë që i ka ndodhur.

- Të dhëna statistikore në lidhje me numrin dhe llojin e rasteve të menaxhuara nga NJMF, sipas përcaktimeve në aktet nënligjore në fuqi, në mënyrë që bashkitë/komunat, NJDF, ASHMDF dhe SHSSH të kenë mundësi të monitorojnë zbatimin e masave për mbrojtjen e fëmijës. Këto të dhëna do të ndihmojnë në identifikimin e tendencave lidhur me mirëqenien e fëmijës dhe për të ndihmuar në hartimin e evidencave për të advokuar për shërbime dhe fonde.

- Kërkesat e raportimit dhe mbledhjes së të dhënave statistikore janë të përcaktuara në aktet nënligjore dhe anekset.

Kur NJMF zgjidh shpejt një rast me rrezik të ulët dhe kur nuk ka rrethana për kontakte të mëtejshme me fëmijën dhe familjen, atëherë nuk është e nevojshme që të krijohet një dosje individuale për fëmijën, por puna e bërë duhet të paraqitet te formulari i referimit për mbrojtjen e fëmijës (aneksi 2). Të gjitha kontaktet e NJMF me familjen duhet të regjistrohen.

Për të gjitha rastet në rrezik të mesëm, të lartë, të menjëhershëm, ose kur do të ketë kontakte të vazhdueshme me familjen për më shumë se vetëm disa ditë, krijohet dosja individuale e fëmijës.

Dosja individuale e fëmijës ka një numër individual dhe përmban:

- Fletët e informacionit bazë – aneksi 9 – (e cila duhet të përditësohet rregullisht dhe të mbahet në fillim të dosjes për t’iu referuar më me lehtësi);

- formulari i referimit për mbrojtjen e fëmijës - aneksi 2;

- formulari i vlerësimit – aneksi 4 (“a”, “b”, “c”, “d”);

- formulari i shqyrtimit të progresit / planit individual të mbrojtjes së fëmijës – aneksi 7;

- formulari “Fletë të ditarit” - aneksi 10 - që japin në mënyrë të detajuar datat dhe orët e të gjitha kontakteve me familjen/fëmijën ose me anëtarët e Grupit Teknik Multidisiplinar përfshirë përmbledhjet e diskutimeve, takimeve dhe vizitave në shtëpi;

- informacione të tjera të rëndësishme – si p.sh. certifikata e lindjes, vendimet gjyqësore etj.;

- formulari i mbylljes së rastit – aneksi 8.

Të dhënat mbahen në *hard copy* dhe në version elektronik. Të dhënat ruhen në një mjedis të sigurt të aksesueshëm vetëm nga NJMF. I gjithë informacioni i mbledhur nëpërmjet vlerësimit ose bisedave telefonike apo dhe në intervistat ballë për ballë, duhet të regjistrohet sa më shpejt që të jetë e mundur pasi në këtë mënyrë sigurohet saktësia e informacionit

Të gjithë formularët e plotësuar me dorë duhet të plotësohen me stilolaps dhe jo me laps.

Konfidencialiteti

NJMF, për shkak të rolit dhe funksionit dhe me qëllim menaxhimit të rastit, nuk mban sekret informacionin e marrë nga fëmija apo anëtarë të familjes, por regjistron këtë informacion në dosjet e tyre dhe ta përdorin për veprimet që do të ndërmarin për zgjidhjen e rastit të fëmijës në nevojë, duke ruajtur konfidencialitetin dhe interesin më të lartë të fëmijës.

Fëmijët, kujdestarët dhe familjet përgjegjëse informohen për ndarjen e informacionit dhe i kërkohet të nënshkruajnë formularin e miratimit për ndarjen e informacionit (aneksi 11) kur kjo është e mundur dhe nuk bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës. Kur një familje ose fëmijë

nuk jep aprovimin për ndarjen e informacionit, por kjo gjykohet si e nevojshme për të siguruar mbrojtjen e fëmijës, atëherë informacioni duhet ndarë edhe pa marrë miratimin e tyre.

Punonjësi për mbrojtjen e fëmijëve nuk duhet t'i premtojë fëmijës apo anëtarit të familjes se informacioni do të mbahet sekret. Fëmija duhet të njohë kufijtë dhe rolin e PMF dhe të kuptojë se i vetëm, Punonjësi, nuk mund ta mbrojë atë ose të ndryshojë situatën abuzuese në të cilën mund të ndodhet fëmija. Asnjë agjencie nuk i vjen në ndihmë premtimi që ta mbajë informacionin "të fshehtë". Gjithsesi duhet përmendur që informacioni do të ndahet vetëm kur do të jetë e nevojshme për mbrojtjen e fëmijës dhe pasi të jetë informuar fëmija dhe familja.

IV. TË TJERA

1. Bashkëlidhur këtij udhëzimi janë anekset me udhëzimet teknike dhe formularët.
2. Për zbatimin e këtij udhëzimi ngarkohen të gjitha strukturat përgjegjëse për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve

Ky udhëzim hyn në fuqi pas botimit në Fletoren Zyrtare.

MINISTRI I MIRËQENIES SOCIALE DHE RINISË

Erion Veliaj

MINISTRI I ARSIMIT DHE SPORTIT

Lindita Nikolla

MINISTRI I SHËNDETËSISË

Ilir Beqaj

MINISTRI I PUNËVE TË BRENDSHME

Saimir Tahiri

ANEKSET

ANEKS 1 - UDHËZIME TEKNIKE PER PROCESIN E MENAXHIMIT TE RASTIT

Tabela 1 ofron një listë gjithë përfshirëse të llojeve të ndryshme të sjelljeve ndaj fëmijëve për secilën kategori të abuzimit. Një veprim, ose mungesë veprimi, konsiderohet të jetë abuziv kur krijon, ose ka mundësi të krijojë dëmtim serioz të shëndetit dhe të zhvillimit të fëmijës. Megjithatë, lidhur me abuzimin seksual, për shkak të ndikimit afatgjatëmbi fëmijën, të gjithë veprimet konsiderohen *automatikisht* si abuzive edhe në ato raste kur fëmija nuk duket se është dëmtuar.

Identifikohen edhe forma të tjera abuzimi si p.sh. shfrytëzimi dhe trafikimi. Megjithatë, këto kategori janë shfaqje të ndërthurura të katër kategorive të përmendura më sipër. Lidhur me dëmtimin që i shkaktohet fëmijës, të gjithë keqtrajtimet mund të konsiderohen si rezultat i një ose disa kombinimeve të llojeve të ndryshme të abuzimeve.

Shfaqjet e Abuzimit

Tabela 1: Llojet e Shfaqjes se Abuzimit	
Fizike <ul style="list-style-type: none"> • Rrahja • Tortura • Shkundja/shtytja me forcë • Goditja me shpullë • Përkimi • çjerrja • Kafshimi • Qortimi i rreptë • Rënia me grusht • Goditja e një fëmije me një objekt; • Vendosija e fëmijës në një pozicion të papërshtatshëm ose në një mjedis për një periudhë të gjatë kohore • Përdorimi i lëndëve që shkaktojnë dhimbje ose shqetësim • Detyrimi me forcë për të kryer një veprim • Të detyrosh një fëmijë të punojë në kushte të vështira pune ose të papërshtatshme për moshën e fëmijës për një periudhë të gjatë kohore • Dhunë në grup • Ceremoni të dëmshme me rastin e hyrjes në një shoqëri të re (në grupet e vëlazërimit etj.) • <i>Bullizmi (mund të jetë edhe emocional)</i>	Emocionale <ul style="list-style-type: none"> • Izolimi ose përjashtimi • Stigmatizimi • Dështimi për ofrimin e mjedisit mbështetës • Kujdestari/kujdestarja kryesore nuk i përgjigjet nevojave emocionale të fëmijës • Poshtërim • Ngacmimi përmes internetit dhe bullizmi • Sharje, bërtitje, grindje dhe mbase dhe mallkim të fëmijës në mënyrë të tepruar, që e kalon masën • Bërja e komenteve që shpreh diskriminim dhe poshtërim të fëmijës • Ngacmim i vazhdueshëm (si p.sh. i drejtohen me emra që e mërzojnë fëmijën ose e tallin) • Përhapja e thashethemeve (mosruajtja e konfidencialitetit) • Kërcënimi

<p>Neglizhimi</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mungesë e përkujdesjes pavarësisht burimeve të disponueshme • Mungese mbikëqyrjeje dhe mbrojtjeje të fëmijës nga dëmtimet 	
<p style="text-align: center;">Seksuale</p> <p>Përfshirja e fëmijës në një aktivitet seksual të cilin ai/ajo nuk e kupton mirë, nuk është në gjendje të ofrojë aprovim të mbështetur në informacion, ose nuk është i përgatitur nga ana zhvillimore, si për shembull:</p>	
<p>Kontakti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Puthur ose mbajtur në një mënyrë seksuale • Prekur ose përkëdhelur në zonat gjenitale • Detyruar të prekë zonat gjenitale të një personi tjetër • Detyruar të bëjë seks oral • Marrëdhënie vaginale ose anale • Penetrim vaginal ose anal me objekte ose gisht • Inçest • Seks me kafshët 	<p>Pa kontakt</p> <ul style="list-style-type: none"> • Telefonata/komente të pahijshme në kompjuter ose përmes shënime me shkrim • Seks virtual • Joshje seksuale përmes internetit • Vojerizëm/ Kënaqësia seksuale përmes të parit • Ekspozuar ose fotografuar për pornografi • Pyetje ose komente të bezdisura seksuale • I detyruar për t'u masturbuar vetë ose të shohë të tjerët të masturbohen • Ekspozim i turpshëm

Shenjat dhe Simptomat e Abuzimit

Zakonisht fëmijët nuk flasin menjëherë lidhur me abuzimin që mund t'iu ketë ndodhur – sidomos ata që janë shumë të vegjël, që kanë vështirësi në komunikim ose ata të cilëve nuk ju dëgjohen mendimet (ose që nuk ju besohet).

Të gjithë të rriturit duhet të jenë vigjilent për të dalluar shenja dhe simptoma të cilat mund të tregojnë se fëmija ka pësuar abuzim. Në këtë fazë, nuk është e rëndësishme që të ketë “evidenca” që diçka po ndodh por duhet të rritet interesi për të bërë një referim, të rastit.

Tabela 2 paraqet një listë të treguesve ose shenjave të një abuzimi të mundshëm, që mund të shfaqen tek një fëmijë. Është e rëndësishme që të kuptohet se, vetëm këto tregues jo domosdoshmërisht “provojnë” që një fëmijë është abuzuar, por kur ato vërehen, rasti duhet të referohet pranë NJMF-së, i/e cila duhet të ndërmarrë vlerësime të mëtejshme për tu siguruar nëse ka apo jo një shkak real për t'u shqetësuar. Me qëllim lehtësimin e identifikimit të treguesve të abuzimit, në Tabelën 3, paraqiten shenja të cilat mund të keqkuptohen si të shkaktuara nga abuzimi por në realitet kanë arsye të tjera si psh shëndetsore.

Tabela 2: Shenjat dhe Simptomat e Abuzimit të Mundshëm		
Abuzimi Fizik:		
Indikatorët Fizik	Indikatorët e Sjelljes	Sjellja/Qëndrimi i Prindit/Kujdestarit

<p>Mavijosje ose shenja të pashpjegueshme:</p> <ul style="list-style-type: none"> Në fytyrë, buzë, gojë Në krahë, shpinë, vithe, kofshë, krahët e sipërm Të moshave, ngjyrave dhe fazave të ndryshme të shërimit Të grupuara bashkë, që formojnë forma specifike, që reflektojnë formularin e objektit të përdorur (kablo elektrike, rrip, gishta) Në pjesë të trupit të cilat nuk mavijosen kollaj; vihen re pasi një fëmijë nuk është parë ose pas fundjavës ose pushimeve. 	<ul style="list-style-type: none"> Fëmija mendon se e meriton të ndëshkohet I kujdesshëm dhe vigjilent në mjedisin me të rriturit Nervoz kur qajnë fëmijë të tjerë Ekstreme sjellje Agresiv ose i tërhequr I frikësuar nga prindërit e tij/saj Ka frikë të shkojë në shtëpi Raporton dëmtim nga prindërit e tij/saj Vështrim i zbrazët ose i ngrirë Qëndron pa lëvizur dhe nuk shikon vërdallë rreth e rrotull (për foshnjat) Përgjigjet me fjalë me një rrokje Sjellje e papërshtatshme për zhvillimin ose të hershme për moshën. Sjellje manipuluese për të tërhequr vëmendjen e të tjerëve Krijon vetëm marrëdhënie sipërfaqësore Kërkon dashuri nga çdokush pa marrë parasysh rrethanat Vetë vlerësim të ulët. 	<ul style="list-style-type: none"> Duket i pashqetësuar për plagët e fëmijës Ofron shpjegime të rreme se si u shkaktuan plagët Tenton të fshehë plagët Ai/ajo druhet në dhënien e informacionit për plagët e fëmijës Përdor një disiplinë të ashpër për sjelljen jo të mirë të fëmijës dhe jo në përputhje me moshën dhe të kuptuarin e fëmijës Ka pritshmëri jo realiste për fëmijën Ka një perceptim negativ apo të gabuar për fëmijët; i mendon fëmijët si "monstra" ose sikur gjithçka e bëjnë gabim
<p>Djegje të pashpjegueshme:</p> <ul style="list-style-type: none"> Djegje nga cigare, sidomos në gjuhë, pëllëmbë, krahë, këmbë, kurriz ose vithe Djegje që ngjajnë me formularin e objekteve, p.sh. elemente elektrike, llamba, hekura, zjarre elektrike; Djegje nga litari në krahë, këmbë, qafë ose krahëror Djegje të infektuara ose me fluska uji që nuk janë trajtuar nga ana mjekësore Shenja përvëlimi me fluska uji dhe të djegura nga uji i nxehtë. 	<ul style="list-style-type: none"> Sjellje e papërshtatshme për zhvillimin ose të hershme për moshën. Sjellje manipuluese për të tërhequr vëmendjen e të tjerëve Krijon vetëm marrëdhënie sipërfaqësore Kërkon dashuri nga çdokush pa marrë parasysh rrethanat Vetë vlerësim të ulët. 	<ul style="list-style-type: none"> Ai / ajo ka probleme të rënda mendore që nuk mund të kontrollohen Nuk është i qëndrueshëm emocionalisht dhe është impulsiv/e. Abuzon me alkoolin dhe me substanca të tjera Rrëfen se vetë ai/ajo është abuzuar në fëmijëri.
<p>Fraktura, kocka të thyera ose ndrydhje të pashpjegueshme në:</p> <ul style="list-style-type: none"> Në hundë, fytyrë, kokë, kyçe, krahë, trup apo këmbë Fraktura të vjetra dhe të reja tek një fëmijë në të njëjten kohë Shumë fraktura ose ndrydhje Bebe që nuk lëvizin dot prej frakturave. 		

<p>Gërvishtje ose çjerrje të pashpjegueshme përreth ose në:</p> <ul style="list-style-type: none"> Gojës, buzëve, syve, veshëve, qafës ose trupit; Organet gjenitale Shumë gërvishtje ose çjerrje të moshave të ndryshme dhe fazave të ndryshme të shërimit. 		
<p>Plagë të pashpjegueshme abdominale që përfshijnë:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fryrje Të vjella Gjak në jashtëqitje ose urinë Brishtësi 		
<p>Abuzimi Seksual</p>		
<p>Indikatorët Fizik</p>	<p>Indikatorët e Sjelljes</p>	<p>Sjellja/Qëndrimi i Prindit/Kujdestarit</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Vështirësi në ecje ose në qëndrimin ndenjur pa lëvizur • Shtatzënia • Masturbim • Dhembje gjatë urinimit ose jashtëqitjes • Mavijosje, gjakosje ose gërvishje në organet gjentiale, në vagjinë ose në pjesën anale • Infeksione orale tek fëmijët • Sëmundje seksualisht të transmetueshme të fëmijët dhe adoleshentët • Funkionim i dobët i muskullit të sfinkterit • Lojëra me tendencë seksuale • Nuk frenon sjelljen seksuale me të rriturit • Urinon dhe ndot shtratin edhe pse fëmija e ka fituar kontrollin e këtyre funksioneve të trupit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tërheqje ose afrimetit i tepruar me të rriturit dhe/ose të panjohurit • Sjellje dhe njohuri të papërshtatshme seksuale • Marrëdhënie të varfra me bashkëmohatarët • Sjellje e përsëritur fajtores • Largohet shpesh nga shtëpia e tij/saj ose institucioni • Dëmton veten • Abuzon me alkoolin ose drogën • Ndryshim dramatik në ecurinë në shkollë, nota mbetëse, mungesa të pajustificuara • I dëshpëruar • Tentativë vetëvrasjeje • Çrregullime të rënda në gjumë, përfshirë: ëndrra të këqija, makthe, pagjumësi • Çrregullime me të ngrënit, bulimi, anoreksi • Seksualisht aktiv në moshë të hershme • Vetë vlerësim të ulët • Mungesë besimi tek të tjerët • Masturbim në vende të papërshtatshme dhe në publik • Raporton se ai/ajo është ngacmuar seksualisht nga kujdestari i tij/saj; • Kufij të paqartë midis sjelljes së përshtatshme të një fëmije dhe/ose të një të rrituri. 	<ul style="list-style-type: none"> • Xhelozia për kujdesin që burri/gruaja i kushtojnë një fëmije në familje • Prindi/kujdestari/i rrituri i jep vazhdimisht dhurata një fëmije në familje • Partneri ka një sëmundje kronike • Prindi/kujdestari/i rrituri vuan nga abuzimi me alkoolin ose me substanca narkotike • Prindi/kujdestari/i rrituri nuk pranon përgjegjësinë për abuzimin e fëmijës; fajëson fëmijën dhe e lidh atë [abuzimin] me sjelljen e fëmijës • Prindi/kujdestari/i rrituri e vesh fëmijën në mënyrë të papërshtatshme • Prindi/kujdestari/i rrituri ka kontroll të dobët ose të kufizuar mbi impulset e dëshirave të tij/saj. • Probleme martesore • Është i ftohtë dhe refuzues ndaj fëmijës; nuk i jep dashuri dhe dhembshuri fëmijës përveçse kur e abuzon seksualisht atë • Kontrollon shumë lëvizjet e fëmijës, mundësinë e tij/saj për të folur me të tjerët ose për të ndenjur me shokë • Mohon sjelljet dhe ndjenjat e papërshtatshme seksuale për fëmijën • Aftësi shprehëse të kufizuara • Ka marrëdhënie të varfra me bashkëmohatarët • Familja është e izoluar dhe nuk integrohet me komshinjtë ose komunitetin • Kufijtë midis të rriturve dhe fëmijëve janë të paqartë dhe shpesh nuk respektohen • Vetë vlerësim të ulët • Prindi/kujdestari/i rrituri është abuzuar seksualisht gjatë fëmijërisë së tij/saj
Abuzimi Psikologjik/Emocional		
Indikatorët Fizik	Indikatorët e Sjelljes	Sjellja/Qëndrimi i Prindit/Kujdestarit

<ul style="list-style-type: none"> • Prapambetje ose vonesë në zhvillimin fizik • Dështimi jo-organik për zhvillim • Pamundësi për t'u rritur • Sjellje hiperaktive, mospërqendrim • I tërhequr, në ankth, i izoluar • Nuk të sheh në sy • Pamje të ngrirë ose pa shprehje në fytyrë • Mungesë emocionale ose emocione të përziera • Pengohet me këmbët e veta • I bën naze ushqimit • Kërkon vëmendje nga të gjithë • Ka nevojë për aprovim të vazhdueshëm • Pickon lëkurën e vet derisa ajo acarohet ose gjakoset • Ndot ose lag shtratin • Maktë 	<ul style="list-style-type: none"> • Shqetësim gjumi • Shqetësim me ngrënie • Frikë e pazakontë dhe ankthe. • Fëmija nuk e ndryshon apo zbut shprehjen e tij/saj të fytyrës • Tepër i bindur ose i nënshtruar • Agresiv • I ngjitur ose nuk lejon fëmijët e tjerë që t'i afrohen • I mbyllur në vetvete • Mendon se të tjerët nuk e pëlqejnë/duan atë • Bën komente negative mbi veten dhe sjelljen e tij/saj ("Asnjëherë nuk bëj ndonjë gjë si duhet") • Ka vështirësi që ta përshkruaj veten në një mënyrë pozitive • Ka nevojë që të pajtohet me dëshirat e prindërve dhe merr lëvdata ose prindërit e njohin [sjelljen e mirë] • Sjellje dhe përgjigje shoqërore të papërshtatshme • Mungesë besimi • Beson se ai/ajo duhet të dënohet • Tenton të vrasë veten apo ka pasur mendime për vetëvrasje 	<ul style="list-style-type: none"> • Fajëson/tallet dhe nënvlerëson fëmijën • Është i ftohtë dhe refuzues dhe nuk i jep fëmijës dashuri ose ngrohtësi • Nuk shfaq sjellje ose qëndrime pozitive ndaj fëmijës • Jep përshkrime ose shpjegime negative për sjelljen e fëmijës • I trajton fëmijët në familje në mënyrë të pabarabartë • Nuk interesohet për problemet e fëmijëve ose i minimizon ato • Ka varësi nga alkooli ose substancat • Është neglizhuar ose keqtrajtuar në fëmijëri • Prindi / adulti pranon se ata nuk dinë sesi të tregojnë dashuri pozitive ndaj fëmijës • Prindi/kujdestari/i rrituri nuk është në gjendje të krijojë marrëdhënie të gjata • Prindërit/ të rriturit janë në një marrëdhënie abuzive • Familja vuan nga dhuna në familje • Nuk është i aftë t'u përgjigjet nevojave të fëmijës ose t'u përgjigjet atyre në mënyrë të vazhdueshme ose të përshtatshme • Prindi/kujdestari/i rrituri vendos nevoja/dëshirat e tij/saj mbi ato të fëmijës • Jep përgjigje të ashpra dhe/ose të dëmshme për kërkesat/pyetjet e fëmijës • Kërcënon dhe tremb fëmijën • Kërcënon fëmijën se do ta largojë atë ose e kërcënon me ndëshkime të ashpra • Është i pandërgjegjshëm për nevojat bazë të fëmijës dhe e shikon fëmijën si të aftë për t' i përballuar vetë nevojat • Percepton fëmijën si mëkatar, problematik, të poshtër, manipulues • Beson se fëmija është përgjegjës për reagimet negative të prindit/kujdestarit/të rriturit • Impulsiv, i paafte, për të qenë i qëndrueshëm në përgjigjen e tij/saj ndaj fëmijës • Ka vetë vlerësim të ulët, i
--	---	---

		<p>mungon besimi në aftësitë e tij/saj për t'u kujdesur për fëmijën</p> <ul style="list-style-type: none"> • Përdor hedhjen e përgjegjësisë dhe fajëson fëmijën për problemet e tij/saj • Ndjehet jashtë kontrollit, nuk ka rrjete mbështetje ose aftësi përballuese
--	--	--

Neglizhimi		
Indikatorët Fizik	Indikatorët e Sjelljes	Sjellja/Qëndrimi i Prindit/Kujdestarit
<ul style="list-style-type: none"> Nën peshë, ose i shkurtër për moshën e tij/saj dhe fazën e zhvillimit Nuk rritet siç duhet në rritje I keq ushqyer ose gjithmonë i uritur Higjienë e dobët ose mungesë e higjienës ditore, i pistë, vjen erë I veshur në mënyrë të papërshtatshme për motin, kushtet e shtëpisë apo aktivitetin Mungesë rrobash, këpucësh, xhupi Mungesë kujdesi mjekësor dhe ilaçesh nëse kërkohet Mungesë mbikëqyrjeje gjatë lojërave afër zjarrit të hapur, sobës me dru apo ujit, etj Fëmija nuk shkon në shkollë Fëmija nuk është i vaksinuar Mungesë kufijsh, rregullash shoqërore apo rutinash ditore I folur i vonuar Mungesë lojërash dhe nxitjesh Braktisje Punë të rëndë, punon në fushë ose në rrugë. 	<ul style="list-style-type: none"> Vjedh ose lyp për ushqim Shpesh e zë gjumi në shkollë Frekuentim i kufizuar apo i dobët i shkollë; vjen vonë dhe ikën shpejt Gjithmonë i lodhur Duket gjithmonë i trishtuar i vetmuar ose i mërzitur Vështirësi për të bërë dhe mbajtur shokë Heziton për të folur për familjen ose për të marrë shokë në shtëpi Probleme me sjelljen Kërkon shoqëri ose lëvdata nga të rriturit Probleme me ligjin Abuzon me droga ose me alkoolin Paaftësi për të mësuar Nevojë të papërshtatshme për vëmendje, shumë i ngjitur dhe preket shpejt Merr përsipër përgjegjësitë e të rriturve Mërmërit, rënkon ose këndon Gjendet në rrugë Sorollatet nëpër shkollë ose qendra të tjera Ka menduar ose tentuar vetëvrasje Sjellje regresive, të tilla si thithje gishti, ndotje dhe lagje shtrati. 	<ul style="list-style-type: none"> Prindi/kujdestari/i rrituri shfaq mospëlqim dhe mungesë emocionesh Përshkruan një jetë të rrëmujshme në shtëpi Prindi/kujdestari/i rrituri ka një sëmundje ose paaftësi kronike Prindi/kujdestari/i rrituri vuan nga depresioni ose kanë tentuar vetëvrasje Tregon nivel të ulët motivimi për të ndryshuar gjërat në shtëpi ose në jetën e tij/saj Prindi/kujdestari/i rrituri tregon pak mirëkuptim për nevojat e fëmijës ose si ai/ajo t'i përmbushin ato Vendos ndjenjat dhe nevojat e tij/saj përpara atyre të fëmijës Prindi/kujdestari/i rrituri ka pasur një fëmijëri të parregullt ose është neglizhuar në fëmijëri Vuan nga sëmundje mendore ose paaftësi mendore Abuzon me alkoolin ose drogën Prindi/kujdestari/i rrituri është i papunë dhe nuk ka burime zyrtare të ardhurash për të mbështetur kujdesin për fëmijën.

Tabela 3: Shenja të shkëmbyera për keqtrajtme

Situata/shkaku	Indikator fizik
Njolla mongoloide (Mongolian Spots)	Shenja të dukshme në kurriz dhe në të ndenjura
Shenja postmortem	Shenja ngjyre mavi në zonat më të dala të trupit (si kurrizi, të ndenjurat, kaviliet)

<i>pre-dispozita të daljes lehtë të shenjave</i>	
Emofilia	Zona të ndryshme të trupit me enë gjaku të çara/prishura në faza të ndryshme shërimi
Mungese e vitaminës K	Hemorragji të brendshme ose nën lëkurë
Leucemia	Zona me enë gjaku të prishura, shenja shembjesh, vdekje të fëmijës.
Sëmundja Henoch-Schonlein	Njolla në ngjyrë të purpurt në zona të ndryshme të trupit si fytyrë, sy, krahë e këmbë.
Koagulim intravaskular i shpërndarë, meningjit	Shenja të shumfishta, vdekje të fëmijës.
Eriteme multiform	Shenja e njolla me ngjyrë të purpurt në zona të ndryshme të trupit
Sindroma Ehlers-Danlos	Shenja, plagë të hapura në kokë, gjunjë, bryll apo në mjekër
<i>Djegje e shenja të ngjashme me djegiet</i>	
Epidermoliz me flucka	Veshika/flucka në zonat nën sforzo
Impetigine	Veshika të ngjashme me djegiet nga cigaria
Diegie nga karrigia e posaçme për fëmijë që vendoset në makinë	Shenja djegie të grades së parë e të dytë në kurriz, qafë dhe/ose ekstremitete
Ngjirja	Djegje lineare në zonat e lagështa si faqe, mjekër, buzë dhe pjesa ku mbarojnë së mbuluarit dorezat dhe çorapet
Pandjeshmëri e lindur ndaj dhimbjes	Shenja të shumta prerjeje, shenja përplasjeje, djegie të fundit apo të hershme.
Tumor apo neurizëm i trurit	Sindroma e " Shkundjes" së foshnjës
Osteogenezë imperfekte	Fraktura të shumfishta të pashpjegueshme
Ipogamaglobulinemia ose Fibroza cistike	Pamjaftueshmëri në rritje
Flokë si rrypa emostatike	Fryrje dhe skuqje të gishtave të këmbës o të penisit
<i>Alternime gjenetike</i>	
Ç'rregullim mitokondrial, i perplasi e lindur e gjendrave surrenale tek meshkujt, diabet i fshehur	Me shume raste të sindromës së vdekjes foshnjore të papritur, dehidratim i rëndë, rritje e pamjaftueshme
Sifilis e lindur	Fraktura .

Mungesë e hekurit	Anormalitete të shumëllojshme kockore
Mungesë të vitaminave C ose D	Fraktura, mutacione të tesutit kockor
Sëmundja e CAFFEY	Fryrje të gjymtyrëve inferior
Fraktura të fëmijëve që nisin të ecin	Fraktura të kavaljes tek fëmijet që nisin të bëjnë hapat e para
Fraktura nga ushtrimi pasiv	Fraktura nga stresi të eshtrave të gjata të ndeshura në të sëmurët me paralizë cerebrale kur i janë nështruar terapisë fizike
<i>Plagë të vetshkaktuara</i>	
Sindroma Cordelia De Lange, sindroma Lesch-Nyhan, fëmijë që përplasnin kokën	Plagë të ndryshme në lëkurë, kafshime, djegie dhe shenja

SHKAQET E ABUZIMIT NDAJ FËMIJËVE

Abuzimi ndaj fëmijës ekziston në të gjitha shoqëritë. Bazat ose arsyet se përse ai vazhdon të shfaqet, janë të ndërlikuara dhe lidhen me një numër faktorësh. Shkaqet e abuzimit ndaj fëmijës mund të vijnë nga katër nivele të ndryshme, por të ndërlidhur me njëri-tjetrin¹ :

a) Niveli Individual

Përvojat traumatike gjatë fëmijërisë ose vështirësitë në jetën e tyre si të rritur (për shembull probleme me drogën, abuzimin me alkoolin, varfërinë ose sëmundjet) mund të kenë ndikim tek aftësitë e prindit për të përmbushur nevojat e fëmijëve dhe për të respektuar të drejtat e tyre. Fëmijët me aftësi të kufizuara, janë më vulnerabël ndaj abuzimit. Fëmijë të tjerë si për shembull ata që janë abuzuar tashmë-pjesërisht si rezultat i shfrytëzimit –kanë shumë gjasa të abuzohen përsëri pasi ata në mënyrë të pashmangshme mund ta vendosin veten e tyre në një situatë rreziku (ata mund të jenë më pak të ndjeshëm ose e shohin këtë eksperiencë si të ishte “normale”). Moshë e fëmijës përbën gjithashtu një faktor kritik pasi fëmijët e vegjël varen më tepër nga të rriturit për të përmbushur nevojat e tyre.

Për fëmijët me aftësi të kufizuara treguesit e abuzimit mund të maskohen ose të ngatërrohen me aftësitë e tyre të kufizuara. Për më tepër fëmijët me aftësi të kufizuara janë më pak në gjendje të kërkojnë ndihmë ose për t'i thënë dikujt se çfarë po u ndodh atyre. Nivelet e përkujdesjes të cilat janë të përshtatshme për fëmijët që nuk kanë aftësi të kufizuara, mund të jenë të rrezikshme për një fëmijë me aftësi të kufizuara – për shembull nëse prindi/kujdestari nuk ushqen një fëmijë i cili nuk mund të ushqejë veten, do të rezultojë në vdekjen e tij/saj të pashmangshme. Stresi i shtuar për përkujdesjen që duhet t'i ofrohet një fëmije me aftësi të kufizuara gjatë një periudhe afatgjatë, mund të çojë drejt abuzimit nga prindi/kujdestarët.

b) Niveli Familjar

Shumë aspekte të ndërveprimeve familjare, konfliktet dhe tensionet mund të çojnë në abuzimin e fëmijëve. Nivelet e larta të stresit, abuzimi me substancat, dhuna familjare dhe problemet e shëndetit mendor janë shembuj të faktorëve të stresit, të cilët mund të rrisin rrezikun e abuzimit nëse nuk ekzistojnë faktorë mbrojtës për të

¹ Përshtatur nga Raporti i Konsultimit për Parandalimin e Abuzimit të Fëmijëve, OBSH 1999

neutralizuar rrezikun dhe për të nxitur ndërveprimet pozitive familjare. Rolet e ngurta gjinore janë faktorë që ndikojnë në dhunën ndaj grave dhe fëmijëve.

c) Niveli Komunitar & Shoqëror

Përsëri mendësitë e ngurta dhe të shprehura gjerësisht mbi rolet gjinore mund të ndikojnë abuzimin e fëmijëve. Gjithashtu shkas mund të jenë edhe qasjet apo mendësitë e pranishme brenda komunitetit, për shembull trajtimi i fëmijës si një “pronë” e prindërve të tyre, dhe jo si një individ.

Përdorimi i gjerë i ndëshkimit të ashpër fizik dhe nivelet e larta të dhunës të pranura në komunitet, janë të lidhura me nivelet më të larta të abuzimit. Varfëria, prania e armëve dhe e konflikteve, i vendosin fëmijët përballë reziqeve të mëdha.

Faktorët kulturorë- si për shembull praktikat dhe sjellje të caktuara të pranura tashmë për modelin e rritjes së fëmijës dhe qëndrimet për rolet gjinore – luajnë një rol të rëndësishëm në përcaktimin e rrezikut për abuzim dhe duhet të kuptohen qartë nga ana e profesionistëve.

Kjo nuk bëhet për të minimizuar nivelin e shqetësimeve apo për të justifikuar e falur abuzimin si një fenomen, por më tepër për të kuptuar mjedisin në të cilin ndodh. Kuptimi i këtij konteksti ndihmon për të siguruar nëse ndihma e ofruar ndaj fëmijëve është ajo e duhura.

Përmbledhje e faktorëve që ndikojnë abuzimin ndaj fëmijës

- ✓ izolimi shoqëror i familjes;
- ✓ mungesa e njohjes së nevojave të zhvillimit të fëmijës;
- ✓ aftësitë e kufizuara fizike ose mendore të fëmijës;
- ✓ prindër me të kaluar abuzuese;
- ✓ mungesë kohezioni ose mosfunksionim i marrëdhënieve brenda familjes;
- ✓ abuzimi me drogën/alkoolin nga prindi/ërit, kujdestari/ët;
- ✓ prindër të rinj me mbështetje të pakët;
- ✓ prind/kujdestar i vetëm me mbështetje të pakët;
- ✓ lidhje e dobët midis prindërve dhe fëmijës;
- ✓ pikëpamjet negative për fëmijën, fajësimi pa vend;
- ✓ nivel i lartë i stresit tek të rriturit;
- ✓ sëmundjet e shëndetit mendor tek prindërit, përfshirë depresionin;
- ✓ nivelet e larta të dhunës në komunitet;
- ✓ varfëria dhe situata të tjera të pafavorshme socio-ekonomike, si papunësia.

ANEKSI 2 – Formulari i Referimit për Mbrojtjen e Fëmijës

Për t'u përdorur kur bëhet një referim dhe duhet të plotësohet nga institucioni ose ofruesi i shërbimit i cili merr referimin, në lidhje me personin i cili bën referimin.

FORMULARI I REFERIMIT PËR MBROJTJEN E FËMIJËS		
Emri / Identiteti i Fëmijës:	Data e Lindjes:	Gjinia:
Emri & Adresa e Kujdestarit Parësor:	Vendndodhja e Fëmijës / Aty ku po Rri Fëmija:	
Shkolla:	Shërbime të Tjera në Kontakt me Fëmijën (p.sh. shëndetësia etj.)	
Të dhëna mbi Fëmijë të tjerë në Shtëpi:		
Historik i Shkurtër i Familjes (nëse dihet):		
Arsyet për Referim / Shqetësimi:		
Puna e Bërë / Shërbimet e Ofruara gjatë 7 Ditëve të Fundit:		
Emri & Detajet e Kontaktit të Personit që bën Referimin:	Emri & Detajet e Kontaktit të Personit që merr Referimin:	Data kur është bërë Referimi:

PROCESVERBAL

PËR MARRJEN NË MBROJTJE TË FËMIJËS NË RREZIK TË MENJËHERSHËM

Në _____, me datë _____, ne _____
(emër/mbiemër), punonjës policie pranë _____ (struktura), dhe
_____ (emër/mbiemër), punonjës _____ (funksioni)
pranë _____ (emërtimi i strukturës), në zbatim të Pikave 10 dhe 11,
kreu II, të VKM Nr. 265, “Për krijimin dhe funksionimin e mekanizmit të bashkërendimit
të punës ndërmjet autoriteteve shtetërore, përgjegjëse për referimin e rasteve të fëmijëve
në rrezik, si dhe mënyrën e procedimit të tij”, dhe Udhëzimit Nr. _____, datë
_____. 2015, “Për mënyrat, format e bashkëpunimit dhe procedurat e ndërhyrjes në
ndihmë të fëmijëve në rrezik për institucionet dhe strukturat kryesore përgjegjëse për
mbrojtjen e fëmijës”, plotësojmë këtë procesverbal për konstatimin dhe marrjen në
mbrojtje të menjëhershme të fëmijës : _____, i biri/e bija e
_____ dhe _____ lindur më _____, në _____,
banues në adresën _____,
mbajtës i dokumentit identifikues (nëse ka) _____.

Më poshtë duhet të bëhet një përshkrim i shkurtër i situatës në të cilën është konstatuar fëmija, arsyet/shkaqet që çojnë në nevojën për marrje në mbrojtje të menjëhershme si dhe vendin ku do të akomodohet fëmija i marrë në mbrojtje.

Punonjësi i Policisë
(emër/mbiemër/firmë)

Punonjësi i NJMF/SHSSH
(emër/mbiemër/firmë)

ANEKS 3 - Kryerja e Procesit të Vlerësimit

Vlerësim I plotë hedh bazat për Planin Individual për Mbrojtjen e Fëmijës. Është e rëndësishme të theksohet se vlerësimi ndryshon nga hetimi i cili mund të ndërmerret nga policia lidhur me ndjekjen penale të abuzuesit. Vlerësimi përqendrohet kryesisht mbi nevojat e fëmijës, të familjes dhe mbi sigurinë e tyre.

Brenda vlerësimit plotë, mund të ndërmerren edhe vlerësime specifike – p.sh. një vlerësim mjekësor i veçantë për të identifikuar një çështje shëndetësore ose një vlerësim mbi zhvillimin e fëmijës, i cili mund të ndërmerret nga një psikolog.

Përpara se të nisë vlerësimi të plotë është mire që të organizohet një takim strategjik ndërmjet institucioneve apo organizatave të cilat kanë punuar me familjen apo kanë njohuri mbi familjen, në mënyrë që të planifikohet vlerësimi dhe të përcaktohen veprime kyçe lidhur me vlerësimin. Kjo është e rëndësishme sidomos kur rasti është kompleks ose kur që prej vlerësimit fillestar rezultojnë se fëmija ka nevojë për shërbime urgjente (p.sh. nëqoftëse një fëmijë është braktisur ata kanë nevojë për një vend të sigurt për të qëndruar). Edhe nëse janë ofruar shërbimet e emergjencës, është e rëndësishme që të ndërmerret një vlerësim i plotë pasi kjo do të sigurojë ofrimin e kujdesit të gjithanshëm për fëmijën.

Gjatë procesit të vlerësimit të plotë është mjaft e rëndësishme që të merret në konsideratë niveli i rrezikut në të cilin ndodhet fëmija. Në qoftë se kemi informacion që sugjeron se fëmija mund të jetë në rrezik të lartë ose të menjëhershëm, atëherë mund të nevojiten ndërhyrje të menjëhershme në mënyrë që të ofrohet siguria e fëmijës deri sa të përfundojë vlerësimin.

Fazat gjatë procesit të Vlerësimit

Të gjithë vlerësimet duhet të ndjekin të njëjtat faza:

- Faza e Parë – Planifikimi i Vlerësimit;
- Faza e Dytë – Mbledhja e Informacionit;
- Faza e Tretë – Verifikimi i Informacionit;
- Faza e Katërt – Analizimi i Informacionit (Dhënia kuptim i informacionit)

FAZA E PARË: PLANIFIKIMI I VLERËSIMIT – gjatë kësaj faze përcaktohet se cili është informacioni i nevojshëm, kush do ta mbledhë informacionin, ku dhe kur. Gjatë një rasti në rrezik të menjëhershëm, rrezik të lartë, ose kur situata është shumë komplekse, mund të jetë e nevojshme që të organizohet një takim i Pikave Fokale të Mbrojtjes së Fëmijëve të institucioneve dhe/ose organizatave të cilat kanë punuar me familjen apo kanë njohuri mbi familjen, në mënyrë që të planifikohet vlerësimi dhe të përcaktohen veprime kyçe lidhur me vlerësimin. Kjo është e rëndësishme sidomos kur rasti është kompleks ose kur që prej vlerësimit fillestar rezultojnë se fëmija ka nevojë për shërbime urgjente (p.sh. nëqoftëse një fëmijë është braktisur ata kanë nevojë për një vend të sigurt për të qëndruar). Edhe nëse janë ofruar shërbimet e emergjencës, është e rëndësishme që të ndërmerret një vlerësim i plotë pasi kjo do të sigurojë ofrimin e kujdesit të gjithanshëm për fëmijën.

FAZA E DYTË: MBLEDHJA E INFORMACIONIT – kjo fazë ka të bëjë me mbledhjen e të gjithë informacionit të duhur. Ka disa mënyra të ndryshme sesi mund të mbledhet informacioni:

- Kontrolli i informacionit të përfshirë në dosje, nga raportet e mëparshme;
- Intervista dhe takime me personat të cilët kanë punuar me familjen – si psh. mësues, mjekë ose OJF;
- Intervista me komunitetin ku gjendet fëmija apo familja;
- Intervista me anëtarët e familjes;

- Intervista me fëmijën;
- Vëzhgimet e marrëdhënieve familjare
- Vizitat në familje/shtëpi (për të vëzhguar dhe vlerësuar mjedisin familjar të fëmijës).

Konfidencialiteti është shumë i rëndësishëm. Personat që organizojnë vlerësimin nuk duhet të nxjerrin informacionin ose ta përgojnë atë!

FAZA E TRETË – VERIFIKIMI I INFORMACIONIT – Shpeshherë kur ndërmerret një vlerësim mund të dëgjohen histori / informacione të ndryshme. Është e rëndësishme që ky informacion të verifikohet edhe përmes personave të tjerë për t’u siguruar që është i saktë. Për shembull, në qoftë se prindi thotë se fëmija sillet gjithmonë keq do të ishte e dobishme që informacioni të kontrollohej me shkollën dhe me anëtarët e tjerë të familjes për të parë nëse edhe ata ndajnë të njëjtin mendim.

FAZA E KATËRT – ANALIZIMI I INFORMACIONIT – Faza përfundimtare e vlerësimit është analizimi. Kjo ka të bëjë me vlerësimin e të gjithë informacionit në mënyrë që të përcaktohet situata e fëmijës dhe niveli i rrezikut në të cilin ndodhet fëmija, në mënyrë që të përcaktohen në mënyrën e duhur dhe nevojat e fëmijës. Ndonjëherë është e vështirë që të analizohet informacioni dhe në këtë rast ky hap mund të shtyhet për fazën tjetër, atë të hartimit të Planit Individual për Mbrojtjen e Fëmijës.

Dimensionet e Vlerësimit

Për të kuptuar një vlerësim të gjithanshëm duhet të merren në konsideratë një numër elementesh të cilët janë paraqitur në diagramin e mëposhtme:

Dimensionet gjatë Zhvillimit & Mirëqenies

Një element i rëndësishëm është mirëqenia e fëmijës.. Për ta realizuar atë është e nevojshme që të merren në konsideratë nevojat e zhvillimit të fëmijëve pasi fëmijë të moshave të ndryshme kanë nevoja shumë të ndryshme. Kjo mund të arrihet duke marrë në konsideratë një numër dimensionesh të zhvillimit të fëmijës:

Mirëqenien Fizike dhe Mendore: Kjo ka të bëjë me rritjen dhe zhvillimin si edhe me shëndetin fizik dhe mendor. Për t’u zhvilluar fizikisht dhe mendërisht ndër të tjera fëmijët kanë nevojë për një dietë të përshtatshme dhe të ushqyeshme, për një vend të përshtatshëm për të jetuar, vaksinime dhe kontrole të zhvillimit të tyre. Fëmijët më të

ritur kanë nevojë për këshillime dhe informacione lidhur me çështjet shëndetësore, pirjen e duhanit, abuzimin e substancave, sjelljen seksuale dhe duhet të kenë akses ndaj shërbimeve të duhura shëndetësore.

Mirëqenia Emocionale dhe e Sjelljes: Kjo ka të bëjë me ndjenjat dhe veprimet e fëmijëve dhe përfshin aftësinë e tyre për t'u përshtatur ndryshimit, për të menaxhuar stresin, për të shfaqur vetë-kontrollin, dhe për t'u sjellë në mënyra të përgjegjshme sociale. Këto emocione dhe sjellje ndikohen nga natyra dhe cilësia e marrëdhënieve të hershme të fëmijëve me familjen dhe kujdestarët e tyre dhe me mbështetjen dhe udhëzimet që fëmijët marrin ndërkohë që rriten.

Kapaciteti Mendor: Kjo ka të bëjë me zhvillimin njohës, arritjet arsimore dhe të mësuarit aktiv nga mjedisi i tyre. Zhvillimi i fëmijëve dhe rritja e kapaciteteve forcohen më tepër nga ofrimi i mundësive për shkollim, për të luajtur dhe për të ndërvepruar si me të rriturit ashtu edhe me fëmijët e tjerë, nëse ata kanë akses ndaj librave dhe simulimeve të tjera dhe nëse atyre u jepen mundësi për të fituar një numër aftësish. Ata të cilët shfaqin vështirësi në të mësuar mund të kenë nevojë për mbështetje të vazhdueshme në mënyrë që të sigurohemi që ata do të arrijnë zhvillimin dhe potencialin e tyre maksimal.

Mirëqenia Morale dhe Shpirtërore: Kjo ka të bëjë me ndjenjat, eksperiencat dhe besimin, të cilat stimulojnë ndjeshmërinë e fëmijës, rritjen e moralit dhe krijimin e ideve lidhur me kuptimin dhe natyrën e jetës dhe vdekjes. Për disa fëmijë kjo mund të mbështetet përmes traditave të besimit, të kulturës dhe përmes marrëdhënieve që kanë me familjen dhe anëtarët e komunitetit.

Identiteti: Kjo ka të bëjë me vetë-besimin e fëmijës, me nivelin e respektit dhe vlerësimit si edhe të pranimit nga familja dhe nga shoqëria. Për të pasur një identitet të fortë pozitiv, fëmijët kanë nevojë që arritjet e tyre të vlerësohen dhe inkurajohen dhe që të marrin mesazhe pozitive për aspekte të ndryshme të identitetit.

Përkujdesja ndaj Vetes: Kjo ka të bëjë me shprehitë dhe kompetencat për të cilat kanë nevojë fëmijët në mënyrë që të kujdesen dhe të respektojnë veten e tyre. Këto aftësi fillojnë të zhvillohen që në moshë të hershme psh. fëmijët e vegjël mund të mësojnë sesi të vishen dhe sesi të ushqehen vetë. Fëmijët më të rritur kanë nevojë për mundësi që të mësojnë për aftësitë e jetës të cilat mund t'i ndihmojnë ata për të promovuar zhvillimin e tyre dhe për t'i mbrojtur ata nga rreziqet.

Marrëdhëniet Familjare: Pasja e një jete familjare të qëndrueshme ku ekziston ndjenja e përkatësisë, dhe ku ofrohet një prindërim i përshtatshëm dhe dashuri së bashku me mundësi për të hulumtuar dhe zhvilluar pavarësinë, ndihmon në zhvillimin pozitiv të fëmijës dhe në pasjen e marrëdhënieve të forta familjare. Nga ana tjetër këto marrëdhënie janë të rëndësishme për fëmijët pasi ndihmojnë në zhvillimin e dimensioneve të tjera, si p.sh. në lidhje me mirëqenien emocionale dhe identitetin e tyre.

Që në moshë të hershme, por dhe më vonë ndërkohë që fëmijët rriten, ata gjithashtu fitojnë mundësi për të luajtur dhe për t'u socializuar me bashkëmoshatarët e tyre pasi kjo ka një ndikim të drejtpërdrejtë tek mënyra sesi fëmijët krijojnë lidhjet me botën e jashtme, dhe nga ana tjetër sesi ata ndihen për veten e tyre. Fëmijët gjithashtu mund të përfitojnë nga eksperiencat e tjera dhe nga aftësitë e të rriturve të cilët jetojnë në komunitetin e tyre.

Shfaqja Sociale: Kjo ka të bëjë me të kuptuarit që fëmijët kanë për aftësitë e tyre si dhe me pranimin e ndikimeve që kanë veprimet e tyre, shfaqjen dhe sjelljen ndaj të tjerëve. Kur prindërit dhe të rriturit e tjerë shfaqin një interes ndaj fëmijëve, ata mësojnë se sjellja dhe pamja e jashtme mund të përshtaten në varësi të situatave të ndryshme dhe janë në gjendje të marrin vendime mbi mënyrën sesi ata duan të prezantohen. Kjo është një aftësi e rëndësishme zhvillimi për fëmijën në mënyrë që ata të mësojnë të përshtaten më mirë me mjedisin dhe komunitetin e tyre.

Detyrat e prindërimit dhe përkujdesjes duhet t'i përshtaten kapaciteteve zhvillimore të fëmijës gjatë periudhës së rritjes, ndërsa zhvillohen dhe bëhen më të pavarur, dhe duhet të marrin në konsideratë karakteristikat individuale të fëmijëve.

Marrëdhëniet Shoqërore dhe me Bashkëmoshatarët: Kjo lidhet me aftësinë e fëmijës për të pasur shokë dhe për t'u ndjerë pjesë e një grupi bashkëmoshatarësh dhe sesi ata lidhen me të rritur të tjerë të cilët nuk bëjnë pjesë në rrethin e tyre familjar. Që në moshë të hershme, por dhe më vonë ndërkohë që fëmijët rriten ata gjithashtu fitojnë

mundësi për të luajtur dhe për t'u socializuar me bashkëmoshatarët e tyre pasi kjo ka një ndikim të drejtpërdrejtë tek mënyra sesi fëmijët krijojnë lidhjet me botën e jashtme, dhe nga ana tjetër sesi ata ndihen për veten e tyre. Fëmijët gjithashtu mund të përfitojnë nga eksperiencat e tjera dhe nga aftësitë e të rriturve të cilët jetojnë në komunitetin e tyre.

Etapat e Zhvillimit

Ndërkohë që çdo fëmijë është një individ më vete dhe arrin zhvillimin në moshë që janë pakëz të ndryshme, pjesa më e madhe e fëmijëve zakonisht arrijnë disa faza kyçe të zhvillimit në moshë të ngjashme. Shpeshherë këtyre i referohemi si etapat e zhvillimit. Megjithatë nuk përbën problematikë aritja e disa etapave të zhvillimit me një vonesë prej disa muajsh, evidentimi i mungesës së disa etapave të zhvillimit mund të jetë një tregues që kemi të bëjmë me një problematikë. Në këto raste mund të dyshohet se fëmija ka nevojë të veçanta dhe i nevojitet mbështetje shtesë, ose se fëmija po abuzohet / neglizhohet dhe dështimi për pëmbushjen e etapave të zhvillimit përbën një simptomë.

Etapat kyçe të zhvillimit:

Mosha e mitur – nga lindja deri në 2 vjeç

- Shfaq buzëqeshje sociale
- Rrotullon veten
- I aftë të qëndrojë vetëm, pa mbështetje
- Belbëzon
- Dalja e dhëmbit të parë
- E ngre veten në pozicion qëndrimi
- Ecën ndërkohë që mbahet diku (p.sh. dora)
- Thotë mama dhe baba duke përdorur termat në mënyrën e duhur
- Është në gjendje të pijë nga një gotë
- Kupton "JO" dhe reagon duke ndaluar veprimin
- Ecën pa mbështetje
- Përdor deri në 8 fjalë dhe kupton komandat e thjeshta
- Fillon të përpiqet të ushqehet vetë
- Përmend emrat e objekteve të njohura në fotografi dhe tregon me gisht pjesët e trupit
- Imiton fjalët e të tjerëve, duke përsëritur fjalët
- Është në gjendje të thotë emrin

Fëmijëria e hershme – 3 – 6 vjeç

- Mëson që të luajë me radhë (nëse udhëzohet) ndërkohë që luan me fëmijë të tjerë
- I aftë të ushqehet me kujdes, duke e derdhur ushqimin pak fare
- I aftë të vrapojë, kthehet dhe të ecë mbrapsht
- I aftë të vizatojë një vijë (kur i tregohet)
- Njeh dhe thotë ngjyrat saktësisht (nëse ja kanë mësuar)
- Vishet vetë me vetëm pak ndihmë
- Mëson të ndajë me të tjerët (pa u udhëzuar nga adultët)
- I aftë të vizatojë një rreth
- I aftë të vizatojë njerëz dhe kafshë, përmes rrathëve dhe vijave, ngjit fotografi me figura, ku paraqiten 2 deri në 3 karakteristika të njerëzve
- Kërce me një këmbë
- Kap topin kur i hidhet
- Kupton dallimet lidhur me konceptet e përmasave
- I pëlqejnë ritmet dhe të luajë me fjalët
- I pëlqen të bëjë shumicën e gjërave në mënyrë të pavarur, pa ndihmë
- Kupton konceptet e kohës
- Fillon të njohë fjalët e shkruara – fillojnë të shfaqet aftësitë për të lexuar

- Bën dallimet ndërmjet gjinive

Fëmijëria e mesme - 7 – 12 vjeç

- Kupton dhe është në gjendje të ndjekë drejtimet që kanë vazhdimësi
- Fillon shfaqjen e aftësive për sportet me ekipe (futboll, etj.)
- I bien dhëmbët e fëmijërisë dhe i dalin dhëmbët e përhershëm
- Veprimet e përhershme janë të rëndësishme për aktivitetet ditore
- Zhvillohen më tej aftësitë lexuese
- Njohja e bashkëmoshatarëve fillon të bëhet e rëndësishme
- Vajzave mund të fillojnë t'u shfaqen qime në sjetull dhe në zonën pubike, zhvillim i gjoksit
- Te vajzat mund të shfaqet perioda e parë menstruale

Adoleshenca - 13 - 18 vjeç

- Djemve fillojnë t'u shfaqen qime në sjetull, gjoks dhe në zonën pubike; ndryshime në zë; rritje të testikujve / rritje e penisit
- Vajzave fillojnë t'u shfaqen qime në sjetull dhe në zonën pubike; zhvillim i gjoksit; periudhat menstruale
- Arrihet gjatësia, pesha, pjekja seksuale adulte
- Kupton konceptet abstrakte
- Është e rëndësishme të pranuarit dhe njohja e bashkëmoshatarëve
- Bën plane konkrete për të ardhmen / jetën kur të rritet

ANEKSI 4 – Formulari i Vlerësimit dhe Analiza e Rrezikut

Ky formular duhet të përdoret për të regjistruar të gjithë informacionin e marrë përmes procesit të vlerësimit. Ai duhet të shpërndahet paraprakisht në Takimin e Grupit Teknik Multidisiplinar. Disa pjesë të formularit, si psh. nivelet e riskut, duhet të plotësohen në fund të takimit.

FORMULAR VLERËSIMI	
Emri i Fëmijës:	Referenca e Identitetit:
Mosha / Data e Lindjes:	Gjinia:
Data kur është plotësuar Vlerësimi:	Vlerësimi është bërë nga:
Përbërja Familjare / Anëtarët e Familjes:	Adresa e Familjes:
Shërbimet / Agjencitë në kontakt me Fëmijën:	Shkolla:
ARSYEJA PËRSE ËSHTË BËRË REFERIMI	
Sfondi Familjar / Përmbledhje e Historive të Fundit / Ngjarje Kritike:	
Zhvillimi & Mirëqenia e Fëmijës (fizike, emocionale, njohëse, shpirtërore etj dhe çdo nevojë tjetër e veçantë - p.sh. aftësia e kufizuar):	

Prezantimi & Marrëdhënia e Fëmijës me të Tjerët (përfshirë familjen & miqtë):

Arsimimi:

Kapaciteti i Prindërimit & Aftësia për ta përballuar:

Funksionet Familjare (Marrëdhëniet & Dinamikat):

Kushtet e jetesës & Situata Ekonomike / Punësimit:

Mbështetje nga Familja / Komuniteti i Gjerë:

Histori të Mëparshme Abuzimi:

Nëse referimi është bërë lidhur me incidente specifike abuzimi, cili është rezultati i hetimi (nëse është përfunduar)

RISQET DHE RREZIQE PËR FËMIJËN:

Opinionet e Prindërve / Kujdestarëve:

Këndvështrimet / Dëshirat e Fëmijës:

Burime Shtesë / Mbështetja e Disponueshme:

Pikat e forta të Fëmijës dhe Familjes:

Çdo informacion tjetër që ka lidhje me këtë çështje:

ANEKS 4(b) - ANALIZA E RREZIKUT

Pasi është përfunduar vlerësimi është e rëndësishme të vlerësohet niveli i rrezikut.

Në këtë moment duke pasur informacione shtesë, është e mundur që të jemi më të saktë në vlerësimin e nivelit të rrezikut. Është e rëndësishme të përcaktohet niveli i rrezikut duke qenë se kuptimi i nivelit të rrezikut përbën elementin bazë për zhvillimin e një plani i cili do ta mbrojë fëmijën dhe do të provomojë mirëqenien e tij.

Grupe të caktuara fëmijësh mund të quhen “vulnerabël” ose “në rrezik për abuzim”. Në kontekstin e këtij Udhëzimi, rreziku nuk është i njëjtë me vulnerabilitetin. Në Udhëzim, kur flitet për “nivele të rrezikut” kjo lidhet me nivelin e abuzimit që ka pësuar (apo mund të pësojë) fëmija dhe me rrezikun që ky abuzim do të dëmtojë zhvillimin dhe mirëqenien e fëmijës. Vulnerabiliteti i referohet fëmijëve në nevojë, të cilëve nuk i plotësohen të gjitha nevojat, por që nuk janë në rrezik mbijetese. Gjithsesi në një perspektivë afatgjatë, vulnerabiliteti ndikon gjithashtu negativisht në zhvillimin dhe mirëqenien e fëmijëve.

Ndërkohë që veprime si përdhunimi janë natyrisht raste të qarta abuzimi, ka edhe situata të tjera të cilat janë më të vështira për t’u vlerësuar. Për shembull, përkufizimi i saktë i termit abuzim psikologjik (emocional) është disi problematik pasi kërkon një vlerësim të kujdesshëm të vetë veprimit në lidhje me cilësinë dhe natyrën e marrëdhënies midis fëmijës dhe abuzuesit. Në këtë mënyrë një prej përcaktuesve kyç në përkufizimin e abuzimit është kuptimi që merr për fëmijën, pra pasoja në periudhë afatshkurtër dhe afatgjatë.

Për këtë arsye koncepti i kufirit është i dobishëm. Kjo do të thotë se një veprim (ose veprime) mund të konsiderohen si abuzuese kur ka pasur ose kur ka predispozitë të krijojë dëm të madh ndaj zhvillimit dhe mirëqenies së fëmijës. Kjo kërkon një vlerësim të kujdesshëm të fëmijës, duke marrë në konsideratë nevojat e tij të zhvillimit.

Janë identifikuar katër nivele rreziku (ose kufij rreziku) – i ulët, i mesëm, i lartë dhe i menjëhershëm. Përcaktimi i nivelit të rrezikut kërkon vlerësim të kujdesshëm, megjithatë në mënyrë të përgjithshme, faktorët të cilët kanë tendencë të shfaqen në një nivel të caktuar rreziku, përfshijnë:

Tabela e mëposhtme ofron udhëzime të vlerësimit të nivelit të rrezikut.

Të gjitha rastet kur fëmija gjendet para një situatë kërcënuese për jetën, kur fëmija mund të dëmtohet apo gjymtohet rëndë, duhet të konsiderohen si Rrezik i Menjëhershëm.

Në varësi të ngarkesës së punës dhe numrit të rasteve të identifikuara, NJMF duhet t’i japë përparësi menaxhimit të rasteve të konsideruara “rrezik i menjëhershëm” dhe “rrezik i lartë”.

Faktorët ndikojnë që	Rrezik i Ulët	Rrezik i Mesëm	Rrezik i Lartë
Mosha e fëmijës dhe kapaciteti mbrojtës	Fëmija është mbi 10 vjeç; fëmija nuk ka nevojë, ose ka shumë pak nevojë për përkujdesjen dhe mbështetjen e një të rrituri, në mënyrë që të mbrojë veten. Nuk ka paaftësi fizike ose zhvillimore.	Fëmija është 5-9 vjeç; në këtë moshë fëmija ka nevojë për ndihmën e një të rrituri në mënyrë që ta mbrojë osë të përkujdeset për atë; fëmijë introvert; sëmuret shpesh, problematika të mëdha të zhvillimit fizik dhe mendor; ka një paaftësi të lehtë ose të moderuar.	Fëmija është nën 5 vjeç; në këtë moshë fëmija varet tërësisht nga një i rritur për përkujdesje dhe mbrojtje; sëmuret shumë shpesh, problematika shumë të mëdha të zhvillimit fizik dhe mendor; Fëmijë me probleme sjelljeje shumë të mëdha.

Niveli i Abuzimit Seksual / Fizik	Nuk ka dëmtim ose ka dëmtim të lehtë; nuk është e nevojshme të merret trajtim mjekësor; nuk kanë ndikim të dukshëm mbi fëmijën; incident i izoluar	Plagosje e lehtë fizike ose të pashpjegueshme; ka nevojë për përkujdesje mjekësore ose diagnostikim; familja njihet për disiplinë të fortë, abuzim seksual pa kontakt	Ka nevojë të shkojë në spital ose të shtrohet në spital; familja njihet për disiplinë ekstreme ose mund të njihet për ngacmime seksuale
Pjesët e plagosura	Gjunjtë, duart ose vithet	Busti	Koka, fytyra ose organet riprodhuese
Niveli i neglizhimit	Nuk kanë ndikim të dukshëm mbi fëmijën; incident i izoluar	Shqetësim që Prindi/Kujdestari nuk mund të përmbushë nevojat bazë mjekësore, ushqyerjen, strehimin; me raste e lë fëmijën të pambikëqyrur	Prindi/Kujdestari nuk ka predispozitën që t'i ofrojë fëmijës kujdes mjekësor, ushqim ose strehim; shpeshherë fëmija lihet i pambikëqyrur
Histori të mëparshme mbi abuzimin / neglizhimin	Nuk ka histori abuzimi ose neglizhimi	Raportet e mëparshme shfaqin problematika; në të shkuarën është ofruar shërbim mbrojtjeje	I panjohur; raportet e mëparshme shprehen se ka pasur abuzim të madh ose të fortë
Mundësia që abuzuesi të kontaktojë fëmijën	Nuk ka – është larguar nga shtëpia / zona dhe nuk mund të kontaktojë fëmijën	Abuzuesi është akoma në shtëpi / zonën por ka një prind tjetër, apo të rritur i cili mund të mbrojë fëmijën dhe fëmija nuk lihet vetëm	Abuzuesi jeton në shtëpi dhe kontakton me fëmijën lehtësisht; nuk ka mundësi për të konfirmuar nëse të rritur të tjerë kanë mundësi të mbrojnë fëmijën
Aftësitë e prindërimit, kapaciteti emocional dhe fizik i Prindit/Kujdestarit	Nuk ka dëmtim intelektual ose fizik; pritshtëri të pranueshme për fëmijën; aftësi të plotë për të kontrolluar veten e tij / saj; emocionet / sjelljen; aftësi prindërimi të përshtatshme dhe njohin përgjegjësitë e tyre	Shfaq disa probleme të zhvillimit mendor, probleme shëndetësore, ka nevojë për planifikim dhe mbështetje për tu përkujdesur për fëmijën; cilësia e paqëndrueshme ose shumë e ulët e përkujdesjes; përdorimi i substancave (p.sh. drogë dhe alkool) zakonisht ndikojnë mbi aftësinë e prindërimit	Aftësi e kufizuar e rëndë / dëmtim njohës; mungesë e perceptimit real mbi realitetin; pritshtëri ose perceptime jorealiste lidhur me sjelljen e fëmijës; aftësi prindërimi të ulët / ose mungon fare; abuzim me substanca të cilat shpeshherë ndikojnë mbi aftësinë e prindërimit

Disponueshmëria e kujdestarëve të tjerë	Dikush i cili është gati dhe në gjendje të marrë rolin e kujdestarit dhe i cili është në gjendje të ofrojë mbështetje dhe stabilitet	Dikush në familje mund të marrë përsipër rolin e kujdestarit kryesor por ata mbase nuk mund të jenë gjithmonë në shtëpi ose mund të përmbushin vetëm kërkesat bazë të përkujdesjes ndaj fëmijës ose ka nevojë për mbështetje shtesë	Nuk ka ndonjë të rritur të përshtatshëm për t'u kujdesur për fëmijën; i rrituri nuk ka dëshirë / mundësi ose mund të përbëjë rrezik për fëmijën
Sistemet e mbështetjes së familjes	Anëtarët e familjes, fqinjët ose miqtë premtojnë të ofrojnë mbështetje për fëmijën; familja është e përfshirë në aktivitete komunitare	Familja dhe fqinjët mund të ofrojnë mbështetje por kjo është e kufizuar	Nuk ka mbështetje familjare ose komunitare; familja dhe miqtë nuk kontribuojnë për problemin; familja jeton në zona të thella dhe janë të izoluar; familja nuk ka telefon ose mjete komunikimi
Mjedisi ku jeton familja	Shtëpia është e pastër dhe nuk ka / ka pak rreziqe sigurie ose shëndetësore	Ka mbeturina dhe materiale të tjera të papastrave; nuk ka ujë / energji elektrike; ka milingona, buburreca etj.	Familja jeton në një zonë të thellë ose në një banesë të papërshtatshme
Stresi në familje / faktorë të tjerë rreziku	Familje, punë dhe të ardhura të qëndrueshme; marrëdhënie të ngushta me të afërmit	Shtatzëni ose fëmijë i porsalindur; nuk ka të ardhura ose ushqim të mjaftueshëm; familjes i mungojnë aftësitë për të menaxhuar çështjet familjare; ka konflikt në marrëdhënie me të afërmit	Bashkëshorti / bashkëshortja ka vdekur / është larguar ose ka pasur ndryshim në statusin martesor; konflikt martesor; dhunë në familje

Lista e Faktorit të Rrezikut

Ky formular mund të përdoret për të regjistruar rreziqet, si pjesë e vlerësimit, dhe për të ndihmuar në analizimin dhe fazat e marrjes së vendimit gjatë procesit të vlerësimit. Nuk është i detyrueshëm përdorimi i këtij formulari, por mund të shërbejë si një mjet i dobishëm.

Faktorët e Identifikuar të Rrezikut

FËMIJA			
Abuzimi/Dhuna			
Fizike	☐ i dyshuar	☐ abuzim i konfirmuar	☐ në rrezik
	☐ i dokumentuar	☐ në familje	☐ nga i huaj
	☐ në institucion		
Seksuale	☐ i dyshuar	☐ i konfirmuar	☐ në rrezik
	☐ i dokumentuar	☐ në familje	☐ nga i huaj
	☐ në institucion		
Psikologjike/Emocionale	☐ i dyshuar	☐ i konfirmuar	☐ në rrezik
	☐ i dokumentuar	☐ në familje	☐ nga i huaj
	☐ në institucion		
Neglizhimi	☐ i dyshuar	☐ i konfirmuar	☐ në rrezik
	☐ i dokumentuar	☐ në familje	☐ nga i huaj
	☐ në institucion		
Situata Shoqërore	☐ punë joformale	☐ e dëmshme	☐ në rrezik shfrytëzimi
	☐ punon në biznesin e familjes _____	☐ shëgert	☐ numri i orëve të punës në javë
Arsimimi	☐ shkon rregullisht	☐ frekuentim i çrregullt	☐ mungesa të shpeshta
	☐ nuk ka shkuar asnjëherë në shkollë	☐ e ka lënë shkollën	☐ analfabet
	☐ pjesërisht analfabet		
Mbarëvajtja në shkollë	☐ arritje të mira akademike	☐ arritje mesatare	☐ nivel i dobët arritjesh

	☐ përparim i çrregullt		
Trajnimi Profesional	☐ skemë e qeverisë	☐ kurs nga OJF-të	☐ pret për një vend
	☐ nuk ka kurse të përshtatshme ekzistuese		
Trafikimi	☐ i dyshuar	☐ në rrezik	☐ i trafikuar më parë
	☐ i kthyer në familje më parë	☐ anëtarët e përfshirë të familjes	☐ palët e treta të angazhuara
	☐ hetim nga policia		
Të Miturit e pashoqëruar	☐ nga jashtë	☐ brenda Shqipërisë	
Migrimi	☐ nga jashtë	☐ brenda Shqipërisë	☐ i paregjistruar në vendndodhjen aktuale
Abuzimi i Alkoolit/Drogës ose Substancave	☐ çfarë substance?	☐ i dyshuar	☐ përdorues i konfirmuar
	☐ shpeshtësi apo nivel përdorimi		
SHËNDETI			
Fizik	☐ i shëndetshëm	☐ të prera, të nxira të dukshme	☐ gjymtyrë ose kocka të thyera
	☐ probleme me zemrën	☐ diabet	☐ azëm
	☐ gjendje kronike	☐ merr ilaçe rregullisht	☐ i paekzaminuar
Mendor	☐ nuk ka probleme	☐ i paekzaminuar	☐ çrregullim i shëndetit mendor – gjendja, lloji
Aftësitë e Kufizuara	☐ fizike	☐ probleme dëgjimi	☐ probleme shikimi
	☐ probleme me të mësuarin - lloji	☐ lëvizshmëri – e pavarur	☐ lëvizshmëri – ka nevojë për ndihmë me nevojat e përditshme të jetesës
Çështjet Psikologjike			

Sjellja	☐ agresive	☐ i tërhequr	☐ hiperaktive
	☐ largohet nga shtëpia ose shkolla	☐ i shkakton dëm vetes	
Emocionale	☐ ankth	☐ ka frikë (nga çfarë)	☐ xheloz
	☐ mungesë vlerësimi për veten	☐ i trishtuar/me depresion ☐	☐ lag ose ndot shtratin
	☐ çrregullime në ngrënie	☐ çrregullime gjumi	☐ përqendrim i dobët apo i kufizuar
Trauma	☐ pikëllim nga humbja	☐ aksident madhor	☐ fatkeqësi natyrore
	☐ fillim i aftësisë së kufizuar		
Faktorë të Tjerë Zhvillimi			
	☐ zhvillim në shkallë mesatare për moshën	☐ vonesë në të folur	☐ vonesë në zhvillimin fizik
	☐ vonesë në zhvillimin emocional		
Marrëdhëniet Mësues-Nxënës	☐ të mira	☐ fushat e konfliktit - llojet	☐ diskriminim
	☐ dhunë fizike	☐ abuzim emocional	
Marrëdhëniet shokë me shokë	☐ i detyruar nga "të fortët"	☐ dhunë fizike	☐ kërcënime si fizike ashtu dhe/ose psikologjike
	☐ i dyshuar	☐ i konfirmuar	☐ në rrezik
FAMILJA			
Prindiërit / Kujdestarët	☐ të martuar dhe jetojnë bashkë	☐ të ndarë	☐ duke u divorcuar
	☐ të divorcuar	☐ [prind] i vetëm	☐ i/e ve
	☐ një nga prindërit ka	☐ të dy prindërit	☐ mama dhe njerë

	vdekur	kanë vdekur	
	☐ baba dhe njerë	☐ kushërinj të tjerë –marrëdhënia	
Motrat dhe vëllezërit	☐ fëmijë i vetëm	☐ fëmija më i madh	☐ fëmija më i vogël
	☐ vëllezër, sa?	☐ motra, sa?	☐ fëmijë të tjerë që jetojnë në familje – marrëdhënia
	☐ të adoptuar	☐ birësuar	
Shëndeti	☐ prindërit kanë sëmundje mendore	☐ të dy apo njëri nga prindërit kanë një aftësi të kufizuar fizike ose të mësuari	☐ të dy apo njëri nga prindërit kanë një problem me alkoolin ose drogat
Dhuna në familje	☐ i dyshuar	☐ nivel dhe shpeshësi e lartë	☐ raporte të policisë
	☐ trajtim spitalor	☐ raportimi i dhunës i tërhequr	☐ në pritje akuze
Të ardhurat	☐ varfëri ekstreme	☐ varfëri afat-gjatë kronike	☐ marrin vetëm ndihmë ekonomike
	☐ mbështetur nga OJF-të	☐ lutet	☐ të ardhura nga familjarët jashtë vendit
	☐ mbajnë kafshë dhe rrisin kafshë		
Punësimi	☐ i rregullt	☐ i pjesëm	☐ rastësor/joformal
	☐ asnjë	☐ i rrituri ka një aftësi të kufizuar dhe nuk mund të punojë	☐ merr pension ose pension paaftësie
Strehimi	☐ shtëpi e sigurt	☐ me qira	☐ pa shtëpi
	☐ jeton në rrugë	☐ strehim i papërshtatshëm ose i pasigurt	☐ godinë me shumë njerëz

Hakmarrje gjakësie	☐ i ekspozuar ndaj gjakmarrjes	☐ i ngujuar	☐ të afërm të familjes së zgjeruar të përfshirë në gjakmarrje
	☐ fëmijë që nuk shkojnë në shkollë dhe nuk marrin kujdes shëndetësor		
Diskriminimi (etnik, gjinor, aftësitë e kufizuara)	☐ i dyshuar	☐ i konfirmuar	☐ në rrezik
	☐ shumë i shpeshtë	☐ i kufizuar	
Burimet mjedisore ose komunitare			
Aktivitetet e kohës së lirë	☐ pranë shtëpisë së familjes	☐ jo të pranishme në komunitet	☐ pranë e kufizuar
	☐ salla bilardoje	☐ kafene	☐ bibliotekë
	☐ fusha sportive	☐ qendra kulturore	☐ kinema
Rrjetet e besimit ose rrjetet e mbështetjes	☐ asnjë	☐ OJF	☐ kishë
	☐ xhami	☐ shoqata grash	☐ grupe të rinjsh

ANEKS 4(c) – Mënyra të Tjera për Mbledhjen e Informacionit

Përveç intervistimit të fëmijës dhe anëtarëve të familjes mund të përdoren gjithashtu një seri metodash të cilat janë më të thjeshta dhe përfshijnë fëmijën apo familjen për të marrë pjesë në procesin e vlerësimit. Dy metoda të tilla janë Ekohartat dhe Genogramat, të cilat janë praktike dhe për përdorimin e tyre nevojiten materiale të thjeshta. Këto metoda mund të përshtaten për përdorim si në rastin e një fëmije, të rrituri ose familjeje.

Genograma

Genograma përbën një mundësi për punonjësit dhe anëtarët e një familjeje të bashkëpunojnë në një aktivitet të përbashkët. PMF duhet të përpiqen të përfshijnë sa më shumë që të jetë e mundur në këtë aktivitet prindërit, fëmijët dhe anëtarët të tjerë të përshtatshëm të familjes (p.sh. gjyshërit). Qëllimi i aktivitetit është që të bëjë një vizatim të familjes, dhe të marrëdhënieve midis tyre (një lloj peme familjare). Kjo bëhet duke përdorur simbole të veçanta të cilat përfaqësojnë njerëz të ndryshëm dhe marrëdhënie. Është mirë të përdoret një fletë e madhe letre dhe lapsa me ngjyra të ndryshme.

Genogramat mund të bëhen për të përfshirë pjesë të ndryshme të familjes së zgjeruar, p.sh. fëmijët nga marrëdhëniet e mëparshme, kushërinjtë, burrat dhe gratë e reja. Në përgjithësi është me vlerë kur gjenograma mbulon të paktën tre breza, gjyshërit, prindërit dhe fëmijët. Puna mbi një gjenogramë krijon një mundësi për të diskutuar historinë e një familjeje në detaje dhe për të parë se si ndjehen anëtarët e familjes në lidhje me atë që ju ka ndodhur. Në Genogramë mund të shtohen detaje shtesë, si p.sh. vendet dhe ndodhitë e rëndësishme, p.sh. një aksident që krijon nevoja të veçanta për një person.

Puna mbi një gjenogramë është gjithashtu një mundësi për PMF që të vëzhgojë se si ndërveprojnë anëtarët e një familjeje me njëri tjetrin. Për shembull sa të hapur janë me njëri-tjetrin, sa mirë iu përgjigjen nevojave të njëri-tjetrit dhe sa dinë për njëri-tjetrin. Për shembull a del në pah ndonjë informacion që nuk është përmendur më parë në familje mbi një anëtar të familjes?

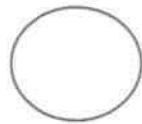
Nëse PMF nuk ka eksperiencë në vizatimin e gjenogramave, mund ta praktikojë këtë teknikë me kolegët duke marrë për shembull familjen e tij/saj.

Simbolet e Gjenogramës

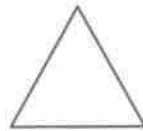
Simbolet e Gjeneogramës

Mashkull

Femër

I panjohur

Vdekje

Abort ose
dështim

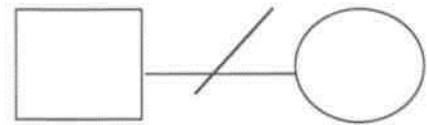
Lidhje afatgjatë, martuar ose
jetojnë bashkë

Marrëdhënie afatshkurtër

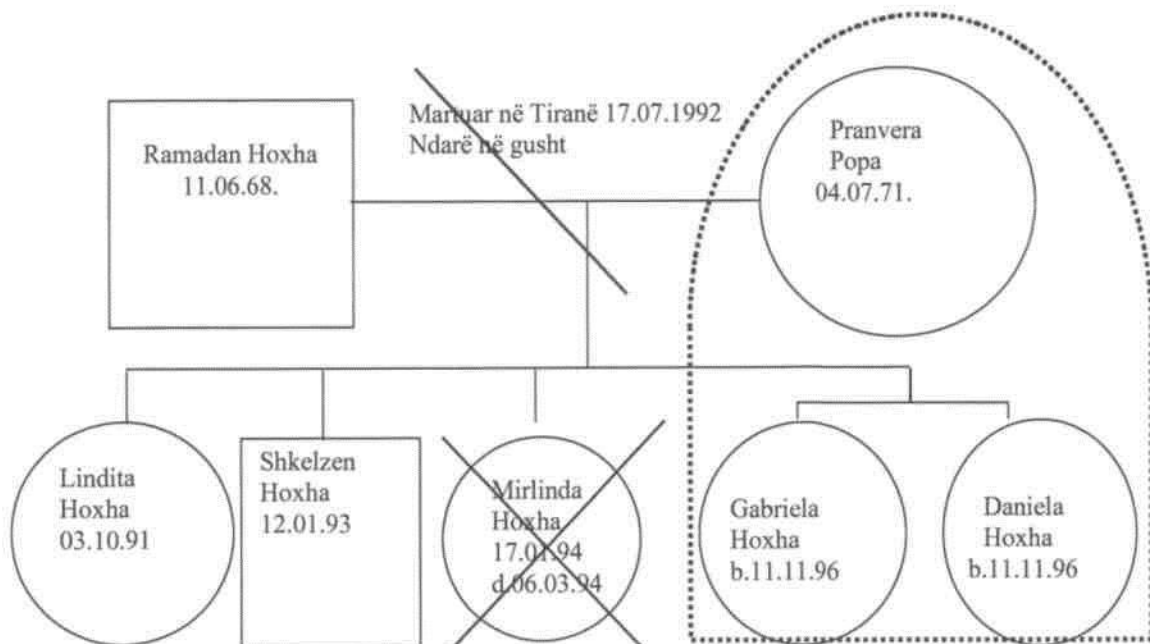
Divorc

Ndarje

Një vizë me pika duhet të vizatohet rreth personave të cilët aktualisht jetojnë në të njëjtën shtëpi.

SHEMBULL I SHKURTËR

Ekohartat

Ekoharta është një përfaqësim vizual i familjes në lidhje me komunitetin. Ajo tregon lidhjet midis anëtarëve të familjes, njësisë familjare dhe sistemeve të jashtme të tilla si kopshtet, shkollat, sistemi shëndetësor, puna, aktivitetet dëfyese dhe komunitetin. Nëpërmjet ekohartës merret informacioni mbi kohën e duhur për të arritur tek pika e kujdesit shëndetësor, në shkollë, koha për blerjen e ushqimeve dhe të mirave të tjera për familjen, kujdesi për kafshët, aksesit në transport dhe siguria e familjes. Ekoharta është një tjetër mjet vlerësimi që ofron një pamje të prekshme dhe të qartë grafike të situatës së familjes.

Ekohartat përdorin simbole për të treguar, natyrën e marrëdhënieve midis familjeve dhe sistemeve të tjera. Ato gjithashtu tregojnë rrjedhën e energjisë; dhe si rezultat përpjekjet që bëjnë anëtarët e familjes si edhe frymën e familjes. Kur evidentohet një mungesë e madhe ekuilibri në këto marrëdhënie, ky fakt mund të përdoret nga PMF dhe familja për të përcaktuar disa mundësi për ndërhyrje.

Kur ndërtojme një Ekohartë, elementi më i rëndësishëm është se të gjithë duhet të përfshihen në proces.

Zakonisht, një ekohartë mund të përdoret në situata ku punonjësi ka arsye të besojë se ka probleme në "përshtatjen" midis familjes dhe mjedisit. Në këtë aspekt, ekoharta mbase është një mjet i nevojshëm për PMF sidomos në hapat e parë të vlerësimit. Por me identifikimin e informacionit të ri ose kur familja është në gjendje të gjejë burime të reja, harta do të ndryshojë. Paraqitja e ndryshimeve mund të jetë një mënyrë e mirë për të përforcuar vlerësimin lidhur me ecurinë që ka pasur familja.

Udhëzimet e përdorimit të Ekohartës

- Vizatoni sistemin e familjes ose shtëpisë siç përcaktohet nga anëtarit/ët e familjes, në një rreth të madh në qendër të hartës.
- Përdorni simbolet e Gjeneogramës për të përshkruar anëtarët e familjes. Tregoni lidhjet si në një pemë tradicionale të familjes ose në skemën gjenetike.
- Plotësoni ose vizatoni rrethë për sistemet e tjera të mjedisit të familjes, por ndryshe nga Rrethët e Familjes, rrethët mund të jenë të çdo madhësie dhe madhësia nuk pasqyron rëndësinë. Disa nga sistemet dhe burimet më të përgjithshme të familjes janë: familjet e zgjeruara, pushimi, kujdesi shëndetësor dhe shkolla.
- Lidhni pikat ndërmjet familjes dhe sistemeve të ndryshme të mjedisit të tyre. Tregoni natyrën e lidhjeve sipas llojit të vijës që përdorni. Një vijë e trashë ose pa-ndërprerje tregon një lidhje të fortë ose të rëndësishme dhe një vijë me ndërprerje tregon një lidhje të tensionuar; shenjat me dhëmbëza përgjatë vijës tregojnë një marrëdhënie të stresuar ose me konflikte.
- Tregoni drejtimin e rrjedhjes së burimeve, energjisë, ose interesit duke vizatuar shigjeta përgjatë vijave lidhëse.

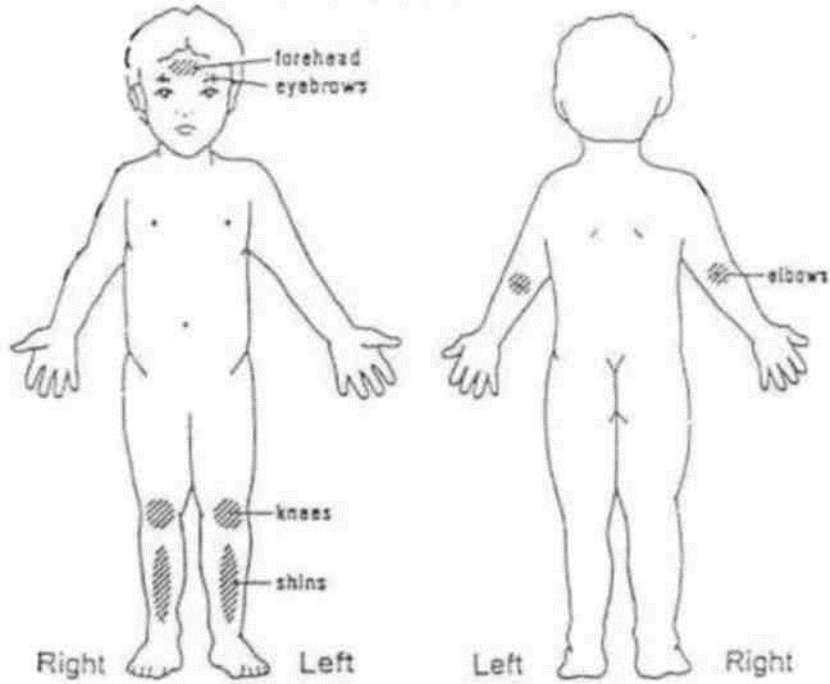
Lidhjet mund të vizatohen për familjen si një e plotë nëse kanë si synim të përshkruajnë sistemin e lidhjeve të plota të familjes me disa sisteme në mjedis. PMF mund të vizatojë lidhje të tjera midis një individi të veçantë në familje dhe një sistemi të jashtëm, ku personi është i vetmi anëtar i përfshirë ose janë të përfshirë anëtarë të ndryshëm të familjes me një sistem të jashtëm në mënyra të ndryshme. Një mënyrë e tillë paraqitje bën të mundur që harta të theksojë kontrastin se si anëtarë të ndryshëm të familjes janë të lidhur me sisteme të tjera.

Tradicionalisht një Ekohartë krijohet me letër dhe stilolaps por mund të krijohet me mjete të ndryshme ku përfshihen zare qelqi ose gurë të masave, ngjyrave dhe përbërjeve të ndryshme, kopsa, fotografi të anëtarëve të familjes ose vizatime.

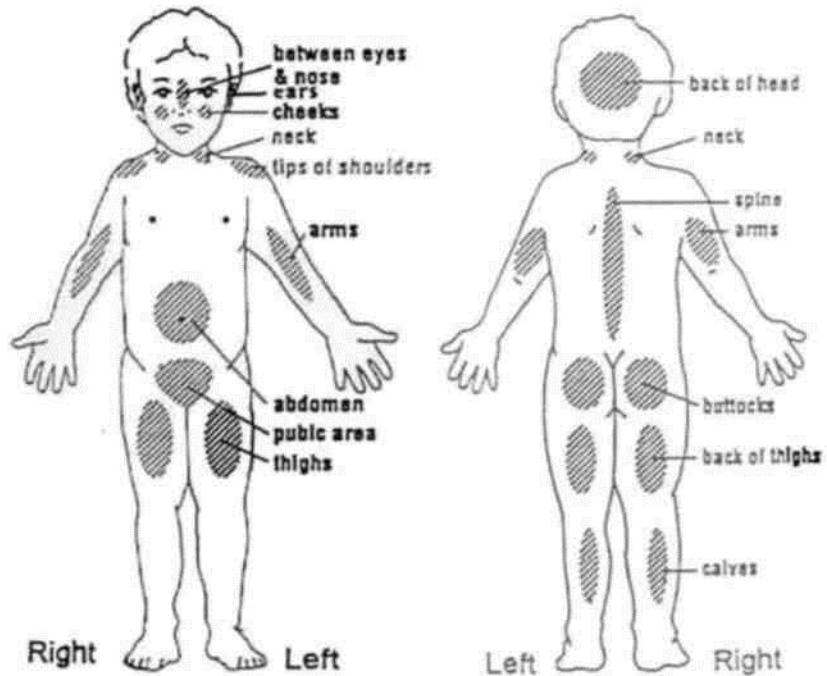
ANEKS 4(d) – Harta e Trupit

Ju lutemi paraqisni detaje të plagosjeve, duke shënuar datën dhe orën dhe emrin e personit që plotëson hartën.

COMMON SITES FOR BRUISES

QUESTIONABLE SITES FOR BRUISES

ANEKSI 5 – Vizita në Shtëpi / Shqyrtimi i Fletës së Shënimeve

VIZITA NË SHTËPI / SHQYRTIM I FLETËS SË SHËNIMEVE				
<p><i>Ky formular është krijuar për të ndihmuar punonjësit në maksimizimin e përdorimit të vizitave në shtëpi duke ofruar një strukturë për mbledhjen e informacionit dhe për të reflektuar informacionin e marrë përmes vizitës në shtëpi dhe mbi mënyrën sesi kjo mund të ndikojë mbi mirëqenien / mbrojtjen e fëmijës.</i></p> <p><i>SHËNIM – Kur përmenden prindërit, zakonisht kjo i referohet atij që normalisht kujdeset rregullisht për fëmijën – psh. gjyshi / gjyshja.</i></p>				
DATA / ORA:	MBIEMRI I FAMILJES:		PUNONJËSI:	
Kush është i pranishëm:				
	Nuk ka shqetësim	Ka pak shqetësim	Ka shumë shqetësime	Komente / Shënime
Mjedisi Fizik				
<i>A është e përshtatshme shtëpia? Për shembull ka hapësira të mjaftueshme? A ka ujë pa ndërprerje / tualet? A është mjaftueshëm e ngrohtë?</i>				
<i>A është shtëpia e pastër dhe e rregullt? A ka ndonjë tregues që mund të ketë rreziqe për shëndetin e fëmijës?</i>				
<i>A ka një vend të përshtatshëm për fëmijën ku të flejë?</i>				
<i>A ka rreziqe fizike të dukshme? Për shembull xhama, thika dhe objekte të mprehta që gjenden rrotull ose pranë një rrugë të ngarkuar?</i>				
<i>A ka lodra të disponueshme që përshtaten me moshën e fëmijës?</i>				
Vëzhgimi & Sjellja e Fëmijës				
<i>A është i veshur fëmija në mënyrën e duhur?</i>				
<i>A është i pastër fëmija?</i>				

<i>Duke mbajtur parasysh moshën e fëmijës, a i përmbushin ata etapat e një zhvillimi normal?</i>				
<i>A është ndërveprimi i fëmijës me ju i përshtatshëm, duke mbajtur parasysh moshën e tyre?</i>				
<i>A është e folura dhe gjuha në përputhje me moshën e tyre?</i>				
<i>A luan fëmija / a e mbush kohën e tij / saj në mënyrën e duhur?</i>				
<i>A i ndjek fëmija udhëzimet / kërkesat?</i>				
<i>A ka shenja abuzimi si p.sh. nxirje ose dëmtime të pashpjegueshme?</i>				
<i>A ka ndonjë sjellje e cila mund të përbëjë shqetësim ose e cila mund të mos duket "normale"?</i>				
Ndërveprimi Prind—Fëmijë				
<i>A ka ndonjë veprim fizik / të përzemërt ndërmjet prindit dhe fëmijës?</i>				
<i>A bën prindi komente pozitive për fëmijën në prani të fëmijës?</i>				
<i>A është ndërveprimi prind—fëmijë udhëzues (kontrollues) apo ata i lënë fëmijës mundësi zgjedhjeje?</i>				
<i>A shihet prindi dhe fëmija në sy?</i>				
<i>A duket se ka një marrëdhënie të ngrohtë dhe të natyrshme ndërmjet prindit dhe fëmijës (apo fëmija duket i frikësuar / i kujdesur)?</i>				
<i>A duket i lumtur fëmija?</i>				
<i>A duket se ka një dallim të dukshëm në sjellje ose qëndrim ndaj fëmijëve të ndryshëm në familje?</i>				
<i>Nëse ka fëmijë të tjerë në shtëpi, a duket se marrëdhënia mes fëmijëve është e përshtatshme? Ndonjëri nga fëmijët a po dominon ose po ushtron bullizëm ndaj të tjerëve?</i>				
Prezantimi i Prindërve / Adultëve				

<i>A paraqet prindi pritshmëri jorealiste për fëmijën / sjelljen e tyre?</i>				
<i>A flet prindi me negativitet për fëmijën / duket shumë kritik?</i>				
<i>A duket sikur prindi kontrollon tërësisht sjelljen e tyre ose a duken ata sikur janë nën ndikimin e drogës, alkoolit etj.?</i>				
<i>A ka ndonjë shenjë të dhunës në familje brenda familjes?</i>				
<i>A ka ndonjë shenjë ose a përmendet ndonjë vështirësi në marrëdhëniet ndërmjet adultëve në shtëpi?</i>				
<i>A përmend prindi ndonjë sjellje për kujdesin e fëmijës që mund të jetë shkak për një shqetësim? Për shembull ndëshkimi trupor.</i>				
<i>A ka ndonjë gjë të "çuditshme", ose shqetësuese mbi sjelljen e prindërve që mund të sugjerojë prania e problematikave të rëndësishme si p.sh. probleme me shëndetin mendor?</i>				
<i>A ishte prindi agresiv / mbrojtës gjatë vizitës?</i>				
PAS VIZITËS				
Cilat ishin dinamikat gjatë vizitës?				
A patët mundësi të flisnit me fëmijën në mënyrë individuale? Nëse po, a keni ndonjë element që do të donit ta trajtonit?				
A ka ndonjë çështje / problematikë që ka nevojë të ndiqet?				
Duke menduar për vizitën në shtëpi a jeni të shqetësuar për mirëqenien / sigurinë e fëmijës? A mendoni që ata janë përballë ndonjë risku? Nëse po, atëherë ju lutem përmendi përse.				

ANEKS 6 - INTERVISTIMI I FËMIJËS DHE ANËTARËVE TË FAMILJES

Intervistat me anëtarët e familjes dhe fëmijën përbëjnë një element të rëndësishëm të procesit të vlerësimit, sidomos kur vlerësimi vjen si rezultat i një referimi lidhur me një incident që ka të bëjë me marrjen në mbrojtje të fëmijës/ve (pra nuk ka të bëjë vetëm me shqetësime të përditshme lidhur me prindërimin ose mirëqenien e fëmijës).

Llojet e intervistave

Për të mbledhur informacion nga fëmijët dhe/ose të rriturit, mund të përdoren mënyra të ndryshme në varësi të informacionit i cili i nevojitet PMF. Zakonisht përdoren një grup metodash për të mbledhur informacionin e duhur për të plotësuar vlerësimin.

Me përjashtim të rasteve kur fëmija po intervistohet dhe është pjesë e një hetimi të policisë lidhur me veprime të presupozuara penale, Grupi Teknik Multidisiplinar duhet të vendosë se cili është personi më i përshtatshëm për të intervistuar fëmijën në mënyrë që fëmija të ndihet sa më mirë. Ky mund të jetë një punonjës pranë një institucioni rezidencial, OJF etj, pra një person të cilin fëmija e njeh tashmë. Në raste të tilla intervistuesi duhet të punojë nën drejtimin e PMF lidhur me qëllimin dhe natyrën e informacionit të nevojitur, ose PMF duhet të intervistojë fëmijën në prezencë të personit të njohur për fëmijën.

Intervista për Mbledhjen e Informacionit Bazë - mbledhja e informacionit bazë për fëmijën, familjen dhe shërbimet ose ndihmën profesionale që fëmija dhe/apo familja merr / ka marrë aktualisht. Për më tepër mund të zbulojë nëse ka pasur problematika ose pretendime në të shkuarën për fëmijën.

Intervista Informuese – identifikon nëse incidenti ose shqetësimi i raportuar ka pasur ndikim mbi shëndetin, sjelljen dhe mirëqenien e fëmijës dhe nëse është e nevojshme që të ndërhyjnë profesionistë të tjerë. Intervista Informative mund të bëhet me telefon me specialistët dhe organizatat e tjera që merren me kujdesin për fëmijët, specialistët e shëndetit ose duke folur direkt me fëmijën ose anëtarët e familjes.

PMF duke u bazuar në rastin individual, me qëllim që të mbledhë informacione mbi të tashmen dhe të kaluarën e fëmijës, motrat dhe vëllezërit e tij/saj dhe/apo anëtarët e familjes, mund të flasë me doktorin e familjes, mësuesin/en e fëmijës, psikologun e shkollës, punonjësën e rendit publik në zonën ku jeton fëmija dhe ofrues shërbimesh publike e private në komunitet, nëse familja është e njohur për ta, apo çdo person tjetër që mund të japë informacion mbi fëmijën apo familjen.

Intervista Kërkuese - përqendrohet në mbledhjen e informacionit dhe detajeve mbi abuzimin e supozuar/të ndodhur, rrezikun e dëmtimit ose shqetësimet për mirëqenien e fëmijës. Intervista kërkuese mund të bëhet me fëmijën dhe / ose me pjesëtarë të veçantë të familjes, megjithëse një fëmijë duhet gjithmonë të intervistohet pa prezencën e abuzuesit të dyshuar.

Në situata ku abuzimi ka shkaktuar trauma apo plagosje të rënda për fëmijën, Punonjësi i Mbrojtjes së Fëmijës duhet të informojë policinë dhe të kërkojë ndihmë mjekësore për fëmijën. Nëse masa e abuzimit fillimisht nuk është e njohur por PMF dyshon (bazuar mbi detajet e dhëna nga referuesi) që fëmija ka pësuar lëndim, ai/ajo duhet ta diskutojë situatën me policinë përpara se të zhvillojë intervistën, dhe në rrethana të tilla duhet të kërkohet ndihmë ligjore për t'u siguruar që çdo deklaratë është marrë ashtu siç duhet, sipas rregullit të mbledhjes së provave.

Për të mos i shkaktuar fëmijës trauma dhe ankth të mëtejshëm dhe më të madh, është e rëndësishme që fëmija të mos intervistohet në mënyrë të përsëritur mbi plagosjet apo abuzimin e tij/saj nga specialistë të ndryshëm.

Në rastet kur akuzat i referohen një abuzimi serioz fizik dhe/ose seksual, neglizhimit ose trafikimit, me qëllim që provat thelbësore të mos humbasin apo "dëmtohen" nga një numër i madh hetimesh dhe/ose kontrollesh të fëmijës, hetimi duhet të trajtohet nga policia dhe autoritetet e tjera shtetërore profesionale të përshtatshme.

Një **Hartë e Trupit** (e përfshirë në Shtojcë) duhet të përdoret për të regjistruar vendet dhe nivelin e dëmtimeve fizike si për shembull prerjet, gërvishtjet, djegiet dhe kockat e thyera. Zakonisht kjo duhet të plotësohet nga

punonjësit mjekësore gjatë procesit të vizitës. Përveç punonjësve të shëndetësisë, askujt nuk i lejohet të zhveshë fëmijën apo të kërkojë që ai/ajo t'i tregojë pjesët e mbuluara të trupit.

Për të mbledhur më shumë detaje mbi akuzat ose abuzimin që ka pësuar fëmija, PMF mund të kryejë Intervista Hetuese edhe me prindin/kujdestarin e fëmijës ose referuesin. Kur abuzimi fizik, seksual aktual ose trafikimi është i pretenduar, PMF duhet të jetë i kujdesshëm dhe duhet ta diskutojë situatën me policinë, të kërkojë ndihmë ligjore përpara se të intervistojë abuzuesit e supozuar.

Intervistat Sociale - zhvillohen në momente të ndryshme të ndërhyrjes dhe ndihmës që i jepet një fëmije dhe/ose familjes. Intervistat Sociale mund të përdoren në forma të ndryshme për të sqaruar, përcaktuar dhe trajtuar probleme që ndikojnë mbi fëmijën dhe/ose familjen. Dhënia e informacionit dhe këshillave për prindërit të cilët ndeshin vështirësi me arsimimin e fëmijës së tyre, apo këshilla mbi mënyrat pozitive të prindërimit janë shembuj të Intervistës Sociale.

AFTËSITË E INTERVISTIMIT DHE FORMAT E INTERVISTËS

Një nga aftësitë më të rëndësishme të intervistimit është “dëgjimi”. Aftësitë kyçe të dëgjimi përfshijnë:

- T'i krijosh mundësi dhe t'i ofrosh hapësirën personave për t'u shprehur lirshëm sesi ndihen / çfarë mendojnë ata
- Lejimi i “qetësisë” për t'i dhënë kohë të mendohet dhe të reflektojë
- Të mos ndërpresësh kur të tjerët janë duke folur
- Pranimi i mendimeve, opinionëve dhe ndjenjave të personave që intervistohen
- Të kërkohet për elementët që janë përmendur dhe që nuk janë përmendur dhe t'u jepet përgjigje
- Të kërkohet sqarim dhe shpjegim kur diçka nuk kuptohet
- “Të mos t'i thuhet” të tjerëve sesi ndihen dhe mendojnë ata, por t'i pyesin ata
- Të mos shfaqet i tronditur ose “gjykues” - por të pranojë atë që thonë të tjerët
- Të respektojë të tjerët
- Të jenë të qartë mbi atë që mund të ofrojnë / të bëjnë, dhe të mos bëjnë “premtime boshe” ose pohime të pavërteta
- Të jenë të qartë mbi pasojat, mbi atë që do të ndodhë në të ardhmen

Për më tepër ka një numër teknikash të cilat mund të përdoren për të inkurajuar komunikimin si për shembull:

Bërja e pyetjeve të hapura në vend të pyetjeve të mbyllura – Pyetje të cilave nuk mund t'u përgjigjesh thjesht me një po / jo / ose me vetëm një fjalë – për shembull, “Mund të më thuash çfarë ndodhi më vonë?” - inkurajo njerëzit të flasin

Reflektim - Të tregohet se çfarë është thënë, dëgjuar duke përsëritur atë që është thënë. Për shembull “Unë jam shumë i zënë dhe nuk kam asnjëherë kohë” – “Pra nuk ka asnjëherë kohë”

Sqarime - Pyetje dhe deklarata të cilat mund të ndihmojnë njerëzit për të sqaruar atë që ata mendojnë ose ndiejnë dhe për të kontrolluar si është kuptuar. Për shembull “Pra ti ishe më i zemëruar për shkak të X apo Y?”

Përmbledhje – Përmbledhni shkurtimisht atë që është thënë. Kjo është një teknikë që përdoret veçanërisht për t'i treguar njerëzve që ata janë dëgjuar dhe përdoret për të sqaruar që ajo që është thënë është kuptuar sidomos kur është dëgjuar një histori ose përgjigje e gjatë.

Kur komunikohet me fëmijët duhet të merret në konsideratë zhvillimi dhe mosha e fëmijës. Fëmijët më të vegjël ndonjëherë keqkuptojnë termat ose përdorin fjalë të ndryshme dhe mund të ngatërrohen lidhur me renditjen e ngjarjeve dhe kohën kur kanë ndodhur ato. Gjithashtu për arsye se fëmijët nuk e kuptojnë tërësisht rrethanën, ata ndonjëherë mund të shtojnë informacionin në mënyrë që të kuptohet se çfarë ka ndodhur.

Fëmijëve më të vegjël ju duket shumë e vështirë të rrinë ulur dhe të “intervistohen”. Ka mënyra të tjera përmes të cilave fëmijët mund të komunikojnë për shembull përmes lojës, tregimit të një historie dhe vizatimit por është e rëndësishme që të tregohet kujdes që të mos humbasin nëpër interpretime të ndryshme mbi atë që kanë bërë fëmijët, por të përqendrohemi sesi të përdorim metoda krijuese për të ndihmuar fëmijën për të komunikuar. Për

shembull nëse një fëmijë bën një vizatim është e rëndësishme fëmija të pyetet se çfarë kupton ai me këtë vizatim dhe jo të vendoset nga ana e punonjësit se çfarë po përpiqet të thoshte fëmija.

Mund të jetë e vështirë që një fëmijë të flasë gjatë gjithë kohës së intervistës. Ata mund të përpiqen të ndalojnë komunikimin për një numër arsyesh si p.sh. ata mund të kenë frikë, mund të stresohen, nuk kanë besim ose nuk ndihen mirë me intervistuesin ose sepse atyre ju duken kujtimet shumë të dhimbshme ose të vështira për t'i shprehur me fjalë. Fëmijët mund të kenë emocione të ngatërruara për veten e tyre apo abuzuesin e supozuar dhe kanë nevojë për një trajtim të kujdesshëm (jashtë intervistës). Prandaj është e rëndësishme që të jemi të kujdesshëm për të mos fajësuar ose kritikuar abuzuesin e supozuar sidomos kur ata janë pranë fëmijës. Mund të jetë e përshtatshme të thuhet se sjellja e tyre ishte e gabuar, sidomos nëse fëmijët kanë ndjesinë se ishte faji i tyre.

Të gjitha format e abuzimit rezultojnë deri në njëfarë niveli në humbjen e kontrollit të fëmija, me thyerjen e besimit, me turpin dhe (vetë) fajësimin. Prandaj është e rëndësishme që procesi i intervistimit të mos i kombinojë ose të mos i nxisë këto ndjenja. Vetëm në situata të rralla dhe ekstreme duhet të "rërëmbetet" fëmija dhe të informohet paraprakisht për një intervistë mbi ta.

Përpara se të Fillojmë Intervistën – Fakte të Rëndësishme:

Në varësi të mjedisit mund të jetë e vështirë të kërkohet një zgjedhje mbi mënyrën sesi ta organizosh intervistën goftë me një fëmijë ose me një të rritur. Fëmijëve duhet t'i jepet gjithmonë mundësia për një intervistë private si pjesë e procesit të vlerësimit dhe nuk duhet të intervistohet në prani të prindërve ose të kujdestarëve kur ka supozime për abuzim ose neglizhim.

Vendndodhja – cili është vendi më i mirë për intervistën? Për shembull në shtëpinë e tyre apo në një vend asnjëses?

Koha – cila është ora më e përshtatshme e ditës për të zhvilluar intervistën? Çfarë ndikimi / problematike do të krijojë në jetën e përditshme?

Kohëzgjatja – sa kohë duhet të zgjasë intervista? Zakonisht me fëmijët intervistat zgjasin pak.

Nevojat e veçanta – a ka ndonjë nevojë të veçantë (si p.sh. vështirësi në komunikim) që duhet marrë në konsideratë? Për fëmijën duhet marrë në konsideratë mosha dhe zhvillimi.

Personat e përfshirë – cili është personi më i përshtatshëm për ta intervistuar? Nëse intervistojmë një fëmijë, a është e përshtatshme për ndonjë person që të jetë i pranishëm në mënyrë që të ndihmojë fëmijën që të ndihet më mirë dhe që të jetë në gjendje të flasë?

Qartësime mbi arsyet e intervistës – për shembull gjasat dhe shkaqet e problematikës në mënyrë që çështjet e rëndësishme të mund të hulumtohen pa qenë e nevojshme që të intervistojmë fëmijën përsëri.

Fazat e Intervistës

Nëse intervistojmë një fëmijë ose një të rritur intervistat duhet të ndjekin një sërë hapash:

Prezantim – përfshin procesin e marrjes së lejes për intervistim, negocimin e kufijve dhe nivelin e konfidencialitetit, nëse intervistojmë një fëmijë duhet ta sigurojmë fëmijën vazhdimisht se nuk është në telashe, marrja e lejes për mbajtjen e shënimeve.

Krijimi i Marrëdhënies – krijimi i marrëdhënies (p.sh. duke bërë pyetje të përgjithshme, të cilat nuk janë të lidhura me incidentin / të flitet për çështje "asnjanëse").

Të folurit Haptazi – të lejojmë fëmijën të flasë haptazi lidhur me incidentin / situatën në familje, pa e ndërprerë megjithëse mund të ketë nevojë për një shtysë (p.sh. : "pra më thuaj çfarë ndodhi kur.....").

Qartësime & Pyetje – të plotësohen gjërat e paqarta dhe të sigurohet se ajo që është thënë është kuptuar.

Përmbledhja & Përfundimi – kontrolli për herë të dytë për të siguruar që "historia" është kuptuar, shpjegim se çfarë do të ndodhë më pas dhe verifikime nëse ka ndonjë pyetje. Në këtë fazë është shumë e rëndësishme që të mos

bëhen premtime false ose të deklarohet që diçka do të ndodhë / nuk do të ndodhë në rast kur kjo nuk mund të garantohet. Nëse premtimet dhe angazhimet nuk mbahen, atëherë do të kemi një thyerje të besimit.

Edhe nëse detajet e supozimit janë të njohura, shpeshherë gjatë intervistës një fëmijë mund të përmendë edhe abuzime të tjera (ndoshta duke përfshirë të tjerët) dhe jep më shumë informacion. Në qoftë se ndodh kjo atëherë është e rëndësishme që këto pohime të trajtohen në mënyrën e duhur duke:

- Siguruar fëmijën se ata po bëjnë veprimin e duhur u shprehur për problemin;
- Pranuar atë që thotë fëmija;
- Mos shfaqur tronditje ose mungesë besimi.

Nëse bëhet një pohim është e rëndësishme që të shqyrtohet siguria e fëmijës dhe të bëhen organizimet e duhura. Është gjithashtu e rëndësishme që intervista të ndërpritet nëse është e nevojshme, psh. nëse na nevojiten udhëzime ose në qoftë se fëmija ka nevojë të qetësohet sepse është shumë i mërzitur.

VIZITAT NË SHITËPI DHE VËZHGIMET NË FAMILJE

Të paktën duhet të bëhet një vizitë në shtëpi si pjesë e procesit të vlerësimit. Kjo do të krijojë mundësinë jo vetëm për të parë kushtet se ku jeton fëmija por gjithashtu, në varësi të personit tjetër që është i pranishëm gjatë vëzhgimit, për të kuptuar ndërveprimin ndërmjet anëtarëve e familjes.

FLETA E REGJISTRIMIT PËR VIZITAT NË SHITËPI DHE VËZHGIME duhet të përdoret për të mbajtur shënime detaje të ndryshme gjatë vizitës në shtëpi / vëzhgimeve në familje dhe një kopje duhet të mbahet në dosje.

Gjithashtu duhet të bëhen vizita të rregullta në shtëpi, për të vlerësuar ecurinë dhe efikasitetin e ndërhyrjeve të përcaktuara në Planin Individual të Mbrojtjes dhe Përkujdesit të fëmijës.

Vizita në Familje mundëson:

- Që familja të shikohet në mjedisin e tyre të natyrshëm dhe që të bëhen vlerësimet e kushteve në shtëpi.
- Vëzhgimet e llojeve të marrëdhënieve ose konflikteve ndërmjet anëtarëve të familjes.
- Vëzhgimet e sjelljeve të fëmijëve.

Vizitat në familje mund të organizohen edhe me profesionistë të tjerë. Nëse ka rrezik për fëmijën, nëse familja nuk pranon të vijë pranë NJMF, ose për të realizuar vizitën e parë në familje, për arsye sigurie mund të organizohet një vizitë e përbashkët e PMF me një anëtar tjetër të Grupit Teknik Multidisiplinar. Në rastet kur ka problematika të lidhura me sigurinë dhe kur ka rrezik për praninë e dhunës, në vizitat në familje duhet të përfshihet edhe policia.

Megjithëse shtëpia përbën një mjedis joformal, punonjësit janë atje si profesionistë dhe duhet ta ruajnë këtë pozicion.

ANEKSI 7 – Formulari i Shqyrtimit të Progresit / Planit Individual për Mbrojtjen e Fëmijës

FORMULARI I SHQYRTIMIT TË PROGRESIT / PLANIT INDIVIDUAL PËR MBROJTJEN E FËMIJËS			
Emri i Fëmijës:	Data kur është bërë Planit:	Data e Shqyrtimit të Radhës të Progresit:	
Emrat e Personave që Plotësojnë Planin / Agjencia:			
Personi Përgjegjës për Monitorimin e Brendshëm të Planit (deri në Shqyrtimin e Progresit të Radhës)			
Planit i Pasigurisë: Çfarë veprimesh do të ndërmerren nëse plani nuk mund të zbatohet deri në shqyrtimin e radhës ose nëse situata e fëmijës ndryshon?			
Ju lutemi konfirmoni nëse prindërit / fëmija ishte i pranishëm (nëse jo si u morën në konsideratë mendimet e tyre gjatë hartimit të planit?)			
Datat e Shqyrtimeve të Mëparshme: <i>Shënim shqyrtimi duhet të ndërmerren – Shqyrtimi me Nr. 1 duhet bërë 6 javë pas planit të zhvillimit dhe më pas çdo 3 muaj.</i>			
<i>Ju lutemi rendisni nevojat e identifikuar në bazë të secilit dimension përkatës. JU LUTEMI referojuni vlerësimit dhe detajoni mënyrën sesi secili faktor risku do të ulet / eliminohet.</i>			
Dimensionet – Nevojat e Veçanta janë të Identifikuar.	Shërbimet e Nevojshme për të Përbushur Nevojat.	Agjencia Përgjegjëse & Afati Kohor.	Përditësim gjatë Shqyrtimit / Ndryshim i Planit.
Nevojat për Siguri:			
Strehimi / Akomodimi & Nevojat Bazë:			

Shëndeti & Nevoja për Zhvillim (duke përfshirë nevojat fizike, emocionale dhe psikologjike):			
Arsimi & Aftësitë e Jetës:			
Marrëdhëniet Sociale:			
Marrëdhëniet Familjare: (përfshirë si do të mbahen kontaktet nëse fëmija do të shkëputet nga familja)			
Kulturor / Identiteti:			
Nevojat për aktivitete çlodhëse:			
Çdo lloj tjetër i veçantë nevoje (p.sh. konsultime etj. për të ndihmuar në përmirësimin e situatës):			

ANEKSI 8 – Mbyllja e Rastit

Ky formular duhet të plotësohet dhe të ruhet në një dosje kur mbyllet rasti.

MBYLLJA E RASTIT	
Emri i Fëmijës:	Numri i Identifikimit:
Arsyet për referimin e parë & data e referimit:	
Përse po mbyllet rasti? Si ka ndryshuar situata (jepni specifikat):	
Këndvështrimet e Fëmijës / Prindërit lidhur me mbylljen:	
Emrat e atyre që morën pjesë në vendimin për mbylljen e rastit:	
Data e Mbylljes së Rastit:	

ANEKS 9 – Fleta e Informacioneve Bazë

Ky formular duhet të mbahet në fillim të dosjes individuale të fëmijës – dhe duhet përditësuar rregullisht.

FLETA E INFORMACIONEVE BAZË	
Emri i Fëmijës:	Numri i Identitetit të Dosjes:
Data e Lindjes / Gjinia:	Emrat e Prindërve & Adresa:
Vendndodhja Aktuale e Fëmijës / Ku po jeton Fëmija:	Shkolla & Personi i Kontaktit:
Doktori / Shërbimet Shëndetësore & Personi i Kontaktit:	Datat e Vlerësimeve Mjekësore / Kontrollet Shëndetësore etj.
Data e Referimit:	Datat e Shqyrtimeve të Planit të cilat janë mbajtur:
Persona të tjerë të rëndësishëm në jetën e Fëmijës & Detajet e Kontaktit:	Shërbime të tjera / Agjenci të Përfshira & Numrat e Kontaktit:

ANEKS 10 – Fleta e Ditarit

Ky formular duhet të përdoret për të regjistruar TË GJITHA veprimet dhe kontaktet që bëhen në lidhje me një ras dhe mbahet në dosjen e fëmijës. Kur përdoret një bllok shënimesh, informacioni nga blloku i shënimeve DUHET t pasqyrohet në këtë formular.

FLETA E DITARIT		
Data / Ora	Metoda e Komunikimit (p.sh. përmes telefonit, vizitës, takimit)	Përmbledhje e Kontaktit

ANEKS 11 – Formular Miratimi per Ndarjen e Informacionit

Miratimi për Ndarjen e Informacionit

..... është përgjegjëse për sigurimin e mirëqenies dhe të drejtave të të gjithë fëmijëve që janë të regjistruar në këtë zonë.

Për të garantuar se çdo fëmije i ofrohet shërbimi i përshtatshëm është shpesh e nevojshme të ndahet informacion personal i mbledhur nga fëmija dhe pjesëtarët e familjes me autoritete/ organizata të tjera.

Kjo formë kërkon miratimin tuaj, për ndarjen e informacionit thelbësor të mbledhur nga Punonjësja e Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve ....., të cilës i është caktuar rasti i fëmijës suaj, me specialistë të cilët mund të jenë në gjendje të ndihmojnë në punën për Mbrojtjen e Fëmijës.

Unë.....(Emri mbiemri i fëmijës dhe/ose prindi/kujdestarit) bie dakord që Punonjësja e Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve .....e caktuar në .....mund të ndajë informacionin thelbësor në lidhje me ..... (emri mbiemri i fëmijës) me autoritetet e administratës publike, policinë ose organizatat jofitimprurëse siç konsiderohet e nevojshme, për të mbrojtur mirëqenien dhe të drejtat e fëmijës së përmendur.

Firma: .....
Fëmija/Prindi/kujdestari/Kujdestari

Firma:.....

Punonjësja e Njesisë për Mbrojtjen e Fëmijëve .....

Data: